

Učenik građanin

—
Zbirka prijedloga nastavnih
priprema uz priručnik za
Građanski odgoj i obrazovanje

Učenik građanin

Zbirka prijedloga
nastavnih priprema
uz priručnik za Građanski
odgoj i obrazovanje

SADRŽAJ

str. 5.	Uvodnik
— —	
str. 6.	01. Moja i tvoja prava – naša su prava — Obilježimo Dan prava djeteta
str. 8.	02. Kućni red
str. 10.	03. Poštovani... — Svatko ima pravo na dostojanstvo
str. 12.	04. Volim odlučivati, mogu sudjelovati — Uvod u demokraciju
str. 14.	05. I ja imam pravo birati i biti biran — Jesu li obećanja samo obećanja?
str. 16.	06. Moja lokalna zajednica — Suradnja u mojoj zajednici
str. 18.	07. Postani urednik portala na jedan dan — Postanimo urednici
str. 20.	08. Društvene mreže — Društvene mreže i nasilje preko interneta, tzv. <i>cyberbullying</i>
str. 22.	— Oprezno s osobnim podacima!
str. 24.	— Facebook i YouTube
str. 26.	09. Jedemo zdravo, živimo zdravo — Želim te zdravog:u
str. 28.	10. Šareni svijet reklama — Oni reklamiraju, ti odabireš
str. 30.	11. <i>Reality show</i> : biti slavan na jedan dan — Zašto gledamo <i>realityje</i> ?
str. 32.	12. JA sam JA — Žive lutke
str. 34.	13. To želim, a što mi treba — Željeti i trebati
str. 36.	14. Moji uzori i idoli — I tvoja kapljia pomaže me tkati
str. 38.	15. Važno je saslušati i poštovati drugoga — Klupko
str. 40.	16. Ne stavljaj ljude u kutije, škatule i ladice — Stereotipi svuda oko nas
str. 44.	— Spajalica
str. 46.	— Moje predrasude

-
- str. 48.** 17. Postoje li muški i ženski poslovi
 - Jesmo li ravnopravni?
 - str. 52.** — Rodni stereotipi
 - str. 54.** 18. Pomognimo prijateljima
 - Brinemo se jedni za druge
 - str. 58.** 19. Kad volontiraš, činiš dobro sebi i drugima
 - Volontiranje: samo za taj osjećaj
 - str. 60.** 20. Činim dobro u svojoj zajednici
 - Volontiranje i društvena solidarnost
 - str. 62.** 21. Činim pravu stvar
 - SOS za život
 - str. 66.** 22. Biti nasilnik nije *cool*
 - Digitalno pripovijedanje o nasilju
 - str. 70.** 23. Možemo to riješiti bez sukoba
 - Aktivno slušanje
 - str. 72.** 24. Korupcija – ne, hvala
 - I ja sam protiv korupcije!
 - str. 74.** 25. Učenik potrošač
 - Letak o potrošačkim pravima
 - str. 76.** — Učimo zajedno o potrošačkim pravima
 - str. 78.** 26. Korak u budućnost
 - Školski suvenir
 - str. 80.** 27. Čuvam svoj planet
 - Mi i Zemlja
 - str. 82.** 28. Odvajaj, odlaži, od smeća Zemlju spasi
 - Recikliraš me?
 - str. 84.** 29. I *vau* i *mijau* imaju svoja prava
 - Pomoći psima u azilu
 - str. 86.** — Ovako se brinemo o životinjama
 - str. 88.** 30. Akcija!
 - Poruke GOO-a
 - str. 90.** — Mogu promjeniti svijet
 - str. 92.** — Brinemo se o okolišu
 - —
 - str. 94** Impressum
-

UVODNIK

U studenom 2020. u Rijeci je obilježeno pet godina od početka provedbe Građanskog odgoja i obrazovanja kao izvannastavne aktivnosti u riječkim školama. Bila je ovo prilika da se upozori na važnost građanskih i društvenih kompetencija, ali i na ulogu koju lokalna vlast može imati u njihovu razvoju i poticanju. Ta uloga Grada Rijeke priznata je i prepoznata od niza dionika, među njima je i Europska komisija. Ipak, najvažnije priznanje došlo je od onih za koje je ova priča i najpotrebnija, riječkih učenika.

—
Ovaj model Građanskog odgoja i obrazovanja doživio je širenje na niz drugih lokalnih zajednica gdje su učiteljice i učitelji prilagođavali teme i lekcije modela vlastitom kontekstu i učenicima.

—
U tih pet godina provedbe Građanskog odgoja i obrazovanja nastalo je i bogato iskustvo riječkih učiteljica i učitelja u provedbi ove izvannastavne aktivnosti. Upravo je to iskustvo skupljeno u ovoj zbirci nastavnih priprema u skladu s lekcijama iz priručnika *Učenik građanin* za 5. i 6. razred osnovne škole.

—
Nastavne pripreme prikupljene su od riječkih učiteljica kao dodatna inspiracija svim učiteljicama i učiteljima koji: e provode Građanski odgoj i obrazovanje, ali i kao poticaj drugima da pristupe temama koje se nalaze u priručniku te uključe svoje učenike.

—
No prije svega ovo je poziv da se u hrvatskom obrazovnom sustavu konačno krene sa sustavnim i kvalitetnim poučavanje bitnih tema Građanskog odgoja i obrazovanja jer ako želimo biti demokratsko društvo, onda budućim generacijama treba pružiti vrijeme i prostor da razviju stavove, usvoje vrijednosti, nauče znanja i steknu vještine koje su potrebne za život u takvom društvu.

—
Nadamo se da će ove nastavne pripreme biti još jedan korak prema pronašlasku vlastitog mesta u takvom odgojno-obrazovnom sustavu.

OBILJEŽIMO DAN PRAVA DJETETA

Mario Bajkuša, Forum za slobodu odgoja

Trajanje

2 školska sata

Cilj

upoznati učenike s dječjim pravima

Odgojno- obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- svojim riječima objašnjava važnost dječjih prava
- navodi temeljna dječja prava
- navodi Konvenciju o pravima djeteta kao temeljni dokument u kojem su popisana dječja prava
- prepoznaže pravobraniteljicu za djecu kao instituciju koja se brine o poštovanju dječjih prava te opisuje kako se djeca mogu обратити правобранiteljici
- predlaže način promocije dječjih prava
- razvija promotivnu kampanju o dječjim pravima

Potreban materijal

Konvencija u slikama (mrežna stranica UNICEF-a), Konvencija na jeziku bliskom djeci (mrežna stranica Ureda pravobraniteljice za djecu), materijal potreban za provedbu odabrane kampanje

Opis aktivnosti

1. SAT

Aktivnost počinjemo uvodom o dječjim pravima. Učenicima predstavimo dječja prava pri čemu stavimo naglasak na njihovu važnost i univerzalnost kao i na važnost njihova poštovanja. Posebno treba naglasiti da su dječja prava dio ljudskih prava i da se temelje na istim načelima. Predstavimo učenicima i dokument u kojem su dječja prava popisana – Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta.

–
Pri upoznavanju učenika s dječjim pravima možemo koristiti i materijale UNICEF-a ili Ureda pravobraniteljice za djecu.

–
Potaknimo raspravu s učenicima o dječjim pravima pitanjima poput: Koje je pravo najvažnije za tebe? Smatrate li da neka prava nedostaju? Kako možemo promicati dječja prava? Po vašem mišljenju tko bi trebao biti zadužen da pazi poštuju li se dječja prava?

–
Nakon rasprave predstavimo učenicima instituciju pravobraniteljice za djecu, za što možemo koristiti mrežnu stranicu Ureda. Učenicima predstavimo

ulogu te institucije i kako pravobraniteljica štiti prava djece. Predstavimo kako se djeca mogu obratiti pravobraniteljici. Ako je moguće, možemo organizirati i virtualno predstavljanje Ureda.

—
Sat završimo kratkim ponavljanjem osnovnih pojmove koje smo učili.

—
Najavimo učenicima da ćemo na sljedećem satu razvijati promotivnu kampanju o dječjim pravima za učenike naše škole te ih potaknemo da do sljedećeg sata razmisle o tome kako bi oni predstavili dječja prava drugim učenicima.

2. SAT

Pozovimo učenike da predlože kako da se dječja prava predstave drugim učenicima škole. Moguće je da učenici predlože nekoliko načina (izradu plakata, izradu mrežne kampanje na nekoj od društvenih mreža, pripremu prirede, izradu virtualnog postera ili prezentacije i sl.).

—
Ako postoji više prijedloga, učenike možemo podijeliti u više skupina, pri čemu će svaka izraditi svoju kampanju. Potaknimo učenike da odgovore na pitanja: koja je glavna poruka naše kampanje, kome se obraćamo, što nam je potrebno od materijala, kako ćemo znati da je naša kampanja uspješna i sl.

—
Po završetku kampanje neka učenici predstave svoju ideju do kraja, a ako je moguće, kampanju provedimo u školi ili objavimo izvještaj na mrežnim stranicama škole povodom Dana prava djeteta 20. studenog.

Literatura i izvori

- Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
- UNICEF (bez dat.): Konvencija o pravima djeteta: Djeca trebaju posebnu zaštitu
- Konvencija UN-a o pravima djeteta na jeziku bliskom djeci, mrežna stranica Ureda pravobraniteljice za djecu

Bilješke

KUĆNI RED

Janja Vucković, Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka

Trajanje

2 školska sata

Cilj

osvijestiti važnost pravila i da kršenje pravila nosi posljedice

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- svjestan je svojih stavova o pravilima
- prepoznaže važnost pravila za život i rad
- opisuje posljedice kršenja pravila
- predlaže pravila ponašanja u razredu
- predlaže primjerene oblike postupanja u situacijama kada se pravila krše

Potreban materijal

računalo s pristupom internetu, primjer kućnog reda, hamer-papir, školski pribor, karte za uno

Opis aktivnosti

Sat počinjemo kratkom društvenom igrom uno. Tijekom igre u jednom trenutku počnemo kršiti pravila. Razgovaramo o tome što se događa ako netko počne kršiti pravila igre. Možemo li nastaviti igrati? Zna li se sada red? I tko je na redu? Kako ćemo igrati ako još netko prekrši pravila? Pomažu li nam pravila i kako?

—
Učenicima dajemo vremena da odgovore na svako pitanje. Povezujemo to s pravilima ponašanja koja postoje u našoj školi. Na mrežnoj stranici škole čitamo kućni red u kojem piše kako se moraju ponašati i učenici, i učitelji, i roditelji. (Učenici sami uključuju računalo i internet te traže stranicu škole.)

—
Odlazimo do mjesta u školi gdje je obješen kućni red i čitamo ga. Osvrće se i na plaketu na kojoj piše da je škola mjesto nulte stope tolerancije na nasilje. Razgovaramo što to znači. Učenici sami daju svoje primjere, prijedloge, opise.

—
Na sljedećem satu učenici sami govore i pišu svoja pravila naše grupe (npr. govorimo lijepе riječi, nema ruganja, ismijavanja i ogovaranja, bez nasilja, dolaziti redovito i navrijeme, aktivno sudjelovati) kao i posljedice nepridržavanja (npr. ako se prekrši kućni red, osoba se mora ispričati, popraviti štetu i svoje ponašanje). Plakat stavljam na vidljivo mjesto.

Literatura i izvori

- > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Living-democracy.hr (bez dat.) Peta nastavna cjelina: PRAVILA I PRAVO - Temelj zajedničkog života
 - > Living-democracy.hr (bez dat.) Prva lekcija: Zašto su nam potrebni zakoni i pravila?
 - > Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi pročišćeni tekst zakona NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20 (pročišćeni tekst, zakon.hr)

Bilješke

SVATKO IMA PRAVO NA DOSTOJANSTVO

Mario Bajkuša, Forum za slobodu odgoja

Trajanje

1 školski sat

Cilj

upoznati se s pojmovima poštovanja, ljudskog dostojanstva i diskriminacije

Odgojno- obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- definira poštovanje i ljudsko dostojanstvo
- opisuje važnost poštovanja ljudskog dostojanstva svih osoba
- navodi načine iskazivanja poštovanja dostojanstva drugih
- definira diskriminaciju i daje primjere diskriminacije iz svoje neposredne okoline

Potreban materijal

kreda i ploča, papir

Opis aktivnosti

Na ploči napravimo sljedeću tablicu.

Poštovanje	ŠTO JE POŠTOVANJE?	KAKO GA ISKAZUJEMO?

Zapitajmo učenike o tome što za njih znači poštovanje. Njihove odgovore zapisujemo u pripadajući stupac. Nakon rasprave isto napravimo i s pitanjem kako iskazujemo poštovanje drugima.

— Potom uputimo učenike da pročitaju tekst na 14. i 15. stranici priručnika. Tijekom čitanja neka podcrtaju one pojmove koji nisu spomenuti u tablici.

— Nakon što su učenici pročitali tekst, povedite raspravu o tome što nedostaje u tablici i što su novo naučili. U raspravi posebno istaknimo pojam diskriminacije. Diskriminacija je svaki postupak kojim se osobi ili skupini uskraćuje poštovanje ili se krše njihova ljudska prava.

Najbolji način prevencije diskriminacije je iskazivanje poštovanja prema drugim osobama bez obzira na njihove posebnosti. Tako će se svaka osoba osjećati sigurnom i prihvaćenom u skupini. Pozovimo učenike da navedu primjere diskriminacije koje vide u neposrednom okruženju.

Pozovimo učenike da na list papira napišu što možemo svaki dan učiniti da se drugi oko nas osjećaju sigurno i prihvaćeno, odnosno kako drugima iskazujemo poštovanje. Neka svaki učenik predstavi svoj prijedlog, a papire s porukama i/ili prijedlozima možemo postaviti u učionici ili po školi.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017). Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

UVOD U DEMOKRACIJU

Tihana Pavlek, OŠ Gornja Vežica, Rijeka

Trajanje 1 školski sat

Cilj upoznati se s osnovnim pojmovima i obilježjima demokracije

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- objašnjava pojmove demokracija, posredna demokracija, neposredna demokracija
- prepoznaće demokraciju i njezine oblike u školi
- nabraja i objašnjava obilježja demokracije
- raspravlja o demokraciji i njezinim obilježjima

Potreban materijal računalo s pristupom internetu

Opis aktivnosti

Učenici samostalno ispunjavaju tablicu KWL (*Know* (znam) / *Want to know* (želim znati) / *Learned* (naučio sam)). U uvodnom dijelu sata učenici ispunjavaju prva dva stupca tablice. U prvi stupac unose sadržaje koje znaju o demokraciji, u drugi stupac sadržaje koje žele saznati.

Demokracija		
KNOW (ZNAM)	WANT TO KNOW (ŽELIM ZNATI)	LEARNED (NAUČIO SAM)

Gledamo video *Ah, ta demokracija* inicijative GOOD. Uputimo učenike da vode bilješke o pojmovima koji se spominju u videu. Raspravljamo o onome što su napisali i po potrebi dodamo ono što su izostavili.

—
Povedemo razgovor o tome jesu li se učenici do sada susreli s primjerima demokracije i na koji način (učenici će vjerojatno istaknutu biranje predsjednika razreda, biranje predstavnika u vijeću učenika). Učenici mogu opisati kako provode izbore u svojem razredu. Pobliže im opisujemo posrednu i neposrednu demokraciju. Razgovaramo o tome te ih pitamo s kakvim oblikom demokracije se oni susreću u školi.

—
Učenici na kraju sata ispunjavaju zadnji stupac tablice KWL.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

> GOOD Inicijativa (2017) Ah ta demokracija [Video]. YouTube

Bilješke

JESU LI OBEĆANJA SAMO OBEĆANJA?

Mario Bajkuša, Forum za slobodu odgoja

Trajanje 1 školski sat

Cilj kritički razmišljati o obećanjima tijekom izborne kampanje

**Odgojno-
obrazovni
ishodi**

Učenik:ica:

- kritički i argumentirano raspravlja o obećanjima danim tijekom izborne kampanje
- obrazlaže svoj izbor
- navodi argumente promjene svojeg izbora

**Potreban
materijal**

radni list s tablicom

**Opis
aktivnosti**

Ovu je aktivnost najbolje provesti nakon održanih izbora za predsjednika razreda. Tijekom provedbe razrednih izbora prikupimo obećanja koja su kandidati dali tijekom kampanje.

—

Predstavimo učenicima obećanja koja su kandidati dali tijekom kampanje. Pozovimo ih da nadopune popis obećanjima za koja smatraju da su važna. Učenici mogu glasati o tome koja su im obećanja najdraža. Rangiramo obećanja prema glasovima učenika.

—

Potom podijelimo učenike u parove, a svakom učeniku damo radni list na kojem se nalazi sljedeća tablica:

Primjer	Obećanje	Obećanje	Obećanje
Je li obećanje u skladu s načelima demokracije?			
Poštuje li obećanje dostojanstvo svih članova/ice zajednice?			
Je li obećanje u okviru ovlasti za koju je kandidat/kinja biran/a?			
Je li obećanje provedivo s obzirom na raspoloživo vrijeme i resurse?			
Je li obećanje u skladu s mojim vrijednostima, s onim što je meni važno?			

Uputimo učenike da rasprave o tri obećanja koja su dobila najviše glasova prema pitanjima iz tablice. Zaključke rasprave neka bilježe u tablicu.

Nakon rasprave u parovima pozovimo učenike na zajedničku raspravu pri čemu će svaki par iznijeti svoje argumente o obećanjima prema postavljenim pitanjima.

Provđimo opet glasanje o obećanjima. Pitajmo učenike je li se što promijenilo i što je utjecalo na to da su možda drugačije glasali.

Aktivnost završavamo napomenom kako kandidati i kandidatkinje tijekom izbora mogu dati razna obećanja koja katkad mogu biti u suprotnost s načelima demokracije, mogu biti diskriminatorna ili izvan ovlasti koje bi kandidat:kinja imao:la kad bi bio:la izabran:a na dužnost. Također, obećanja mogu biti neprovediva ili mogu zahtijevati znatne resurse. Na kraju neka obećanja nisu nužno u skladu s onime što je meni kao biraču:ici važno. Naglasimo važnost kritičkog mišljenja pri izboru kandidata na važne dužnosti u našoj zajednici.

Literatura
i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

SURADNJA U MOJOJ ZAJEDNICI

Maja Šarić, Forum za slobodu odgoja

Trajanje

2 školska sata

Cilj

upoznati učenike:ice s lokalnom samoupravom i nevladnim organizacijama

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- svojim riječima objašnjava važnost djelovanja lokalne samouprave (mjesni odbori, gradonačelnik:ica, načelnik:ica, lokalna i općinska vijeća) i nevladinih organizacija
- navodi temeljnu podjelu samouprave
- prepoznaće ulogu civilnog društva u poboljšanju kvalitete života utjecajem na lokalnu vlast te opisuje kako sudjelovati u njihovu radu
- predlaže način sudjelovanja u udruzi ili drugoj neprofitnoj organizaciji
- razvija primjere lokalnih akcija kojima možemo unaprijediti kvalitetu života i povezuje kako lokalna vlast utječe na ostvarenje takvih ideja

Potreban materijal

ispisani vizualni prikazi

Opis aktivnosti

1. SAT

Ova je aktivnost prilagođena prema aktivnosti sa stranice [Local Government in New Zealand - Local Councils](#)

—

Unaprijed ispišemo ili projiciramo vizualni prikaz s nekim ključnim područjima za koja je odgovorna lokalna vlast te ga predstavimo na početku sata. Pitamo učenike:ice što misle o lokalnoj zajednici u kojoj žive i što smatraju važnim u svojem okruženju, pri čemu ih upućujemo na promatranje vizualnog prikaza. Navodimo ih da razmisle o ulici u kojoj žive, cestama, trgovinama, školi i slično. Ohrabrujemo ih da identificiraju ključna područja za koja su zadužene lokalne vlasti. Neke od odgovornosti lokalnih vlasti koje mogu biti prikazane na slici:

- održavanje parkova i igrališta
- održavanje knjižnica i muzeja
- osiguravanje čiste i pitke vode u kućanstvima
- izgradnja cesta, željeznica, biciklističkih staza i sl.
- odvoz otpada i održivost/recikliranje
- sportske institucije

- kulturne aktivnosti koje poboljšavaju kvalitetu života (npr. festivali, društveni prostori za sve dobne skupine, stvaranje površina za zabavu i sl.).

Potom uz mapirani prikaz objasnimo podjelu lokalne vlasti te istaknemo da je to glavno tijelo za donošenje važnih odluka u našoj zajednici. Usto napomenemo važnost mjesnih odbora u kojima sudjeluju građani kako bi pomogli u odlučivanju o njima važnim pitanjima. Zatim se usredotočujemo na civilno društvo i njegovu ulogu u okupljanju građana:ki u neprofitne organizacije, udruge i volonterske skupine. Objasnimo kako ono unapređuje kvalitetu života kroz izravno sudjelovanje građana:ki u mjestu gdje žive. Okupljaju se oko problema i lokalnih izazova te mogu svoje djelovanje usmjeriti primjerice u pomaganje životinjama, nezbrinutoj djeci, izbjeglicama i migrantima, djeci s poteškoćama, u brigu o recikliranju i slično. Bilo bi dobro u razgovoru s učenicima:ama saznati pripadaju li sami nekoj od skupina ili su skloni nekim temama za koje postoje lokalne nevladine organizacije. Nakon što to prepoznamo, odlučimo se za jednu temu djelovanja lokalne nevladine organizacije te učenike:ice podijelimo u manje skupine. Tijekom deset minuta sami smisljavaju pitanja ili prijedloge za poboljšanje određenog problema. To nam služi kao priprema za sljedeći nastavni sat.

2. SAT

Nakon što je u interaktivnoj raspravi odraćen teorijski pregled, drugi sat možemo organizirati posjet udruzi prema unaprijed odabranoj temi ili organizirati dolazak predstavnika:ice udruge u razred. Jednako tako možemo tu aktivnost zamijeniti organiziranim odlaskom u gradsku vijećnicu te pitanja pripremljena sat ranije postaviti i lokalnim predstavnicima. U oba slučaja pitanja i prijedlozi s prethodnog sata mogu biti upućeni i usmjereni na odnos između lokalne vlasti i nevladinog sektora.

—
Cijelu aktivnost možemo zabilježiti i objaviti na stranicama škole.

Literatura i izvori

- Golob, Lana (ur.) (2017) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 ➤ Localcouncils.govt.nz (bez dat.) Kids voting fun classroom activity

Bilješke

POSTANIMO UREDNICI

Rebeka Pavlović, OŠ Eugen Kumičić i OŠ Brajda, Rijeka

Trajanje 4 školska sata

Cilj upoznati se s ulogom urednika

Učenik:ica:

- opisuje posao urednika
- prepoznaje i primjenjuje osobine i vještine potrebne za posao urednika
- surađuje u grupi
- izrađuje medijski sadržaj

Potreban materijal priručnik *Učenik građanin*, pristup računalima s internetom

Opis aktivnosti

1. SAT

Učenici na ploču zapisuju asocijacije vezane uz posao urednika. Zatim prikažemo opis zanimanja dostupan na [mrežnoj stranici](#). Raspravljamo o razlici između njihovih predodžbi i stvarnog opisa zanimanja pa im pokažemo neke natječaje za posao urednika s portala Moj Posao ili Burze rada HZZ-a kako bi usporedili ono što posao urednika jest s onime što se traži na tržištu rada. Pročitamo tekst iz Priručnika na stranici 20 te kratko o tome razgovaramo.

2. SAT

S učenicima pročitamo [*Kako se odabiru teme za Dnevnik?*](#) pa razgovaramo o tome. Pitamo ih koje su teme u novinama ili vijestima njima najzanimljivije. Nakon toga im pustimo videozapis [*How to Make a News-Style Video*](#). Raspravljamo o pogledanom.

Počinjemo razgovarati o tome kako se pišu vijesti. Dotičemo se i onoga što je učenicima trenutačno najbliže – fotografije. Na nekoliko primjera fotografija iz različitih medijskih izvora komentiramo odnos boja, prostora, dimenzija, ali i kako fotografije pomažu prenijeti poruke teksta te utjecaj koji mogu imati na publiku.

3. I 4. SAT

Koristeći se znanjem s prethodna dva sata, postajemo urednici i novinari. Podijelimo učenike u grupe i nasumičnim odabirom odredimo tko će biti

u kojoj ulozi. Pišu i uređuju vijest iz škole ili nešto drugo što im se čini zanimljivo, a mogu i snimiti Dnevnik. Članke i snimke potom možemo objaviti na stranici škole.

Možemo se i odmaknuti od vijesti, pa pisati ili snimiti prilog o nečemu što bi učenici htjeli. Također, temu možemo proširiti na druge medijske kanale pa tako možemo potaknuti učenike da se okušaju u ulozi urednika zajedničkog YouTube kanala ili podcasta.

Literatura i izvori

- > [Golob, Lana \(ur.\) \(2017.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.](#)
 - > [Burzarada.hzz.hr \(bez dat.\): Radna mjesta](#)
 - > [Medijskapismenost.hr \(2019.\): Kako se odabiru teme za Dnevnik?](#)
 - > [Moj-posao.net \(bez dat.\): Rezultati pretrage: urednik](#)
 - > [Movavi Vlog \(2017.\) How to Make a News-Style Video \[Video\]. YouTube.](#)
 - > [Mrav.ffzg.hr \(bez dat.\): Urednici](#)

Bilješke

DRUŠTVENE MREŽE I NASILJE PREKO INTERNETA, TZV. **CYBERBULLYING**

Iva Baraba, OŠ Podmurvice, Rijeka

Trajanje 4 školska sata

Cilj razvijati kritički stav prema upotrebi društvenih mreža

**Odgojno-
obrazovni
ishodi**

Učenik:ica:

- definira pojmove društvene mreže i nasilja preko interneta, tzv. *cyberbullyinga*
- prepoznaže tu vrstu nasilja
- raspravlja o pozitivnim i negativnim stranama uporabe društvenih mreža
- provodi anketu
- analizira rezultate ankete

**Potreban
materijal**

računala s pristupom internetu

**Opis
aktivnosti**

1. SAT

Gledamo video Što su društvene mreže iz emisije Što veliki misle, mali govore. Kratko raspravljamo o tome što su društvene mreže i na koji način ih koristimo. Pazimo na to da učenicima damo mogućnost da samostalno objasne i definiraju pojam društvenih mreža.

—

Učenike uputimo da na mrežnim stranicama istraže o pozitivnim i negativnim stranama uporabe društvenih mreža te izrade tablicu koju će popuniti metodom oluje ideja.

Primjer

POZITIVNE STRANE UPORABE DRUŠTVENIH MREŽA	NEGATIVNE STRANE UPORABE DRUŠTVENIH MREŽA
dostupnost svakodnevnih informacija (vijesti)	previše vremena provodimo na društvenim mrežama
mogućnost reklamiranja (brand)	postoje osobe s lažnim profilima
bolja povezanost s osobama (<i>daleki rođaci</i>)	vršnjačko nasilje
...	...

Kako bismo ih potaknuli da argumentiraju navedene pozitivne i negativne strane, provedemo kratku debatu o korištenju društvenih mreža. U raspravi stavljamo naglasak na sprječavanje negativnih strana uporabe društvenih mreža.

2. – 4. SAT

Osvrćući se na debatu, upozorimo na važnost sprječavanja negativnih strana upotrebe društvenih mreža, a posebno se osvrćemo na *cyberbullying*. Potaknemo učenike da, ako žele, podijele svoja iskustva, bilo da su ga doživjeli, bilo da su čuli o njemu ili bili svjedoci. Pogledamo [video](#) o deset vrsta *cyberbullyinga*, nakon čega raspravljamo.

—

Zajedno s učenicima izrađujemo kratak upitnik koji će nam pokazati koliko učenici naše škole koriste društvene mreže, jesu li imali iskustvo sa *cyberbullyingom* i njihove ideje za stvaranje sigurnog prostora na društvenim mrežama. S učenicima se dogovorimo u kojim ćemo razredima provesti anketu. Postavljamo pitanja poput: Koristiš li društvene mreže? Ako da, koliko često i koje? Znaš li što je *cyberbullying*? Jesi li se ikad susreo:la sa *cyberbullyingom* (kao žrtva ili svjedok)? Predloži nekoliko pravila ponašanja na društvenim mrežama.

—

Obrađujemo podatke s učenicima i prikazujemo ih kao graf koji možemo objaviti na mrežnim stranicama škole. Rezultatima dodamo i pravila ponašanja koja učenici razrade. Osim digitalne verzije pravila, učenici mogu izraditi i plakat.

—

Na kraju s učenicima ponovimo ono što smo naučili o ovoj temi stavljajući naglasak na pravila korištenja društvenih mreža.

Literatura i izvori

- > [Antena Zagreb \(2020.\) #MaliGovore – Društvene Mreže \[Video\]. YouTube.](#)
- > [European Commission \(2021.\): Shaping Europe's digital future: Social Media Innovation and Policy](#)
- > [Golob, Lana \(ur.\) \(2017.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.](#)
- > [Kaspersky \(2016.\) Cyber-bullying Facts – Top 10 Forms of Cyber Bullying \[Video\]. YouTube.](#)
- > Kosić, Siniša (2010.) Online društvene mreže i društveno umrežavanje kod učenika osnovne škole: navike Facebook generacije, Život i škola, LVI (24), 103–125.

Bilješke

OPREZNO S OSOBNIM PODACIMA!

Ivana Smolčić Padjen, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

2 školska sata

Cilj

promicati odgovorno ponašanje na društvenim mrežama i osvijestiti važnost zaštite osobnih podataka

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- identificira prednosti i nedostatke društvenih mreža
- navodi primjere nasilja preko interneta, tzv. *cyberbullyinga*
- osmišljava pravila ponašanja na društvenim mrežama

Potreban materijal

računalo s pristupom internetu, papir ili bilježnica, hamer-papir, flomasteri

Opis aktivnosti

Razgovaramo s učenicima o društvenim mrežama na kojima su aktivni (Facebook, Twitter, Instagram...). U obliku t-tablice neka napišu prednosti i nedostatke društvenih mreža i pročitaju ih. Posvetimo pozornost pojmu nasilja preko interneta, cyberbullinga. Neka učenici navedu primjere nasilja na društvenim mrežama za koje su čuli ili ih doživjeli.

—
Pogledamo edukativni film Agencije za zaštitu osobnih podataka *Tko se to šali s mojim podacima?*. Razgovaramo o problemima koje su učenici uočili u filmu, a koji pogađaju i odrasle. Neka učenici članove svoje obitelji upozore na opasnosti.

—
Uputimo učenike da napišu pravila ponašanja na društvenim mrežama, a zatim neka glasanjem odluče koja od njih prihvaćaju kao zajednička. Ona s najviše glasova bit će napisana na zajedničkom uratku (plakatu) koji će biti postavljen u učionici i objavljen na mrežnim stranicama škole.

Literatura i izvori

> Agencija za zaštitu osobnih podataka AZOP (2017.) edukativni film *Tko se to šali s mojim podacima?* [Video]. YouTube.

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

FACEBOOK I YOUTUBE

Janja Vucković, Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka

Trajanje 3 školska sata

Cilj **upoznati se s načinom rada i opasnostima Facebooka i YouTubea**

**Odgojno-
obrazovni
ishodi**

Učenik:ica:

- opisuje ulogu društvenih mreža
- navodi prednosti i nedostatke Facebooka
- navodi glavne značajke profila na Facebooku
- prepoznaže opasnosti na društvenim mrežama
- prepoznaže kako se može zaštititi na društvenim mrežama
- opisuje dobre strane društvenih mreža
- sigurno koristi YouTube

**Potreban
materijal** računalo s pristupom internetu, hamer-papir, flomasteri

**Opis
aktivnosti**

1. SAT

Razgovaramo o internetu i čemu sve koristi. Učenici će vjerojatno reći da nam služi za posjećivanje društvenih mreža. Kratko razgovaramo o tome čemu nam služe društvene mreže. Na računalu otvaramo stranicu Facebooka i učimo što je korisničko ime i lozinka i gdje se upisuju. Učimo da Facebook ne mogu imati djeca prije 13. godine života i da je dobro da ako otvaraju profil na Facebooku, to učine zajedno s roditeljima. Razgovaramo o tome imaju li neki od njih profil i jesu li ga otvorili uz dopuštenje roditelja.

—

Upisujemo svoje korisničko ime i lozinku te učimo o Facebooku – kako izgleda, gdje piše koliko imamo prijatelja, koje smo objave odnosno fotografije stavili, tko ih sve vidi, učimo da fotografije ostaju na Facebooku zauvijek, čak i ako ih obrišemo. Zatim govorimo o tome da na Facebooku možemo imati prijatelje koje ne vidimo svaki dan, koji i ne žive u našem gradu pa čak ni državi, ali zahvaljujući Facebooku možemo se s njima čuti i vidjeti svaki dan. Također, možemo upoznati i nove prijatelje. To su prednosti Facebooka. Učimo pisati poruke i kako ih poslati. Možemo i poslati nekome poruku kao primjer. Ako neki učenici imaju profil, razgovaramo s njima o tome postavljajući pitanja poput: S kim ste prijatelji? Što radite na Facebooku? Koliko ga često posjećujete? Koliko vremena provodite na njemu?

Još jedna od prednosti Facebooka je što možemo vidjeti različite objave pa tako i Facebook stranicu naše škole. Učimo gdje ćemo je potražiti i gledamo objave škole. Učimo da je to javna objava jer je može vidjeti svatko tko ima profil na Facebooku. Na kraju zajedno *lajkamo* (posviđamo) – neke objave škole i učimo što su *emotikoni* (osjećajnici).

2. SAT

Pitamo učenike što misle koje su opasnosti Facebooka pa raspravljamo o tome. Učimo o opasnostima na Facebooku. Naglašavamo problem nasilja preko interneta. tzv. *cyberbullyinga* i podučavamo kako ga prepoznati i kako ga prijaviti.

—
Zatim na vlastitom profilu pokažemo kako možemo zaštiti svoj profil. Napominjemo da je važno da imamo prijatelje koje poznajemo i da ne prihvaćamo zahtjeve za prijateljstvom od nepoznatih ljudi. Također da zahtjeve nikome ne šaljemo.

—
Upoznajemo se i s YouTubeom. Istražujemo njegove mogućnosti, ali i gdje možemo pronaći edukativne videozapise. Razgovaramo s učenicima o tome što (i koga) oni najčešće gledaju na YouTubeu. Posjećujemo neke kanale koje učenici najčešće gledaju, odabiremo videozapis i pregledavamo komentare ispod njega. Razgovaramo o tome jesu li imena kojima se ljudi predstavljaju njihova ili lažna. Pregledavamo sadržaj komentara i raspravljamo o njima. Vjerljivo ćemo se ponovno dotaknuti *cyberbullyinga*, a možda naiđemo i na govor mržnje. U tom slučaju moramo učenicima pokazati kako takve komentare mogu prijaviti i osvijestiti što uopće govor mržnje jest.

—
U grupama počinjemo s radom na plakatima o tome kako biti siguran:na na Facebooku.

3. SAT

Završavamo plakate kojima čak možemo dati i zanimljivo ime kao na primjer Safebook. Promotrimo sve plakate i razgovaramo o onom što smo naučili o društvenim mrežama.

—
Nastavljamo vježbati prepoznavanje lažnih imena na društvenim mrežama.

Literatura i izvori

- > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
- > Smjernice za provođenje priručnika Učenik građanin za izvannastavnu aktivnost Građanski odgoj i obrazovanje u osnovnim školama Grada Rijeke.
- > Thejournal.ie (2012.) Safebook: How to stay safe online

ŽELIM TE ZDRAVOG:U

Ivana Smolčić Padjen, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje 2 školska sata

Cilj razlikovati pravilnu od nepravilne prehrane i razumjeti važnost pravilne prehrane za zdravlje

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- objašnjava što je pravilna prehrana
- opisuje važnost pravilne prehrane
- vrednuje svoj rad u skupini

Potreban materijal promidžbeni materijali, hamer-papir, škare, ljepilo, udžbenik za prirodu, računalno s pristupom internetu, pripremljeni listići

Opis aktivnosti Učenike podijelimo u skupine. Uputimo ih da iz promidžbenih materijala koje su donijeli izrežu fotografije namirnica i potom ih na hamer-papiru zalijeve u obliku piramide zdrave prehrane ili da oblikuju plakat tako što će na njemu odvojiti zdrave od nezdravih namirnica. Mogu se koristiti udžbenikom za prirodu.

—

Uputimo učenike da u skupinama pripreme predstavljanje plakata uz pomoć udžbenika ili mrežnih sadržaja. Potrebno je istaknuti prednosti zdravih i nedostatke nezdravih namirnica.

—

Učenici predstavljaju zajednički rad tako da svaki učenik u skupini govori dio pripremljenog teksta. Ostali mogu postavljati pitanja.

—

Ponudite učenicima da samovrednuju rad u skupini prema priloženoj tablici.

Samovrednovanje rada u skupini			
ELEMENT VREDNOVANJA	ZADOVLJSTVO RADOM		
Odgovorno pristupam rješavanju zadatka.	Vrlo sam zadovoljan/ Zadovoljna	Moglo bi i bolje	Uopće nisam zadovoljan/ Zadovoljna
Zadatak sam riješio/rješila u potpunosti i točno.			
Poštujem mišljenje drugih učenika.			
Poštujem pravila uljudne komunikacije.			
Pomažem drugim učenicima.			
Jasno i precizno prezentiram rezultate rada.			

Literatura i izvori

- > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Janković, Suzana (ur.) (2006.) ŽIVJETI zdravo: priručnik sa savjetima za zdrav život. Rijeka: Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije
 - > Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019.) Odluka o donošenju kurikulum za međupredmetnu temu Zdravlje za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj. Narodne novine

Bilješke

ONI REKLAMIRAJU, TI ODABIREŠ

Ivana Smolčić Padjen, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

4 školska sata

Cilj

promicati kritički odnos prema medijskim sadržajima i reklamama

Učenik:ica:

- izdvaja sadržaje koji promiču pozitivne vrijednosti
- objašnjava cilj reklamiranja
- kritički razmišlja o reklamama
- osmišljava i izrađuje reklamu
- vrednuje rad svoje i drugih skupina

Potreban materijal

časopisi primjereni dobi učenika, papir, škare, ljepilo, računalo s pristupom internetu, mobilni uređaji/tableti

Opis aktivnosti

1. SAT

Učenicima kažemo da na sat donesu svoj omiljeni časopis ili pripremimo nekoliko časopisa primjerih njihovoj dobi.

—

Podijelimo učenike u skupine. Svaka skupina treba imati jedan časopis. Dajemo im upute kako da pristupe njegovo raščlambi:

- Napiši naslov časopisa.
- Napiši broj stranica časopisa.
- Prebroji reklame i napiši vrste reklama (proizvodi koji se reklamiraju).
- Napiši broj članaka posvećenih dobi učenika i prepiši naslove članaka.
- Izdvoji članak koji promiče pozitivne vrijednosti i prepričaj ga. Možeš citirati najzanimljivije dijelove.

2. SAT

Učenici predstavljaju svoje radove.

Potičemo učenike na navođenje osobnih primjera kupovanja potaknutih reklamom. Pitanjima ih usmjeravamo da zaključe koji je cilj reklamiranja proizvoda. U završnom dijelu sata učenici mogu odgovoriti na pitanje zašto je potrebno zauzeti kritički stav prema proizvodima koji se reklamiraju.

3. SAT

Uputimo učenike da promisle o tome koje proizvode mladi njihove dobi najčešće kupuju. Svaka skupina ili par neka odabere jedan od ponuđenih

prijedloga. Zadamo im zadatak da osmisle reklamu za takav proizvod vodeći računa o tome da bude primamljiva dobnoj skupini kojoj je proizvod namijenjen. Napominjemo da je potrebno razmisliti o postupcima za privlačenje što više kupaca. Svaka skupina učenika mobilnim uređajima snima po jedan videouradak ili zvučni zapis.

4. SAT

Izrađujemo poveznicu za digitalni alat (*Padlet* ili koji drugi) u koji će učenici postaviti svoje radove. Zajedno gledamo sve uratke i vrednujemo ih. Možemo glasati i odabratи najuspješniju reklamu.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017). Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

ZAŠTO GLEDAMO *REALITYJE?*

Mario Bajkuša, Forum za slobodu odgoja

Trajanje 2 školska sata

Cilj Kdkritički razmišljati o medijskim proizvodima

Učenik:ica:

- iznosi svoje mišljenje o određenom medijskom sadržaju
- navodi anketu kao metodu prikupljanja podataka o stavovima i iskustvima osoba
- sudjeluje u izradi i provedbi anketnog upitnika
- objašnjava važnost anonimnosti prilikom prikupljanja podataka metodom ankete
- analizira prikupljene odgovore
- izvještava o provedenom istraživanju

Odgojno-

obrazovni

ishodi

Potreban
materijal

Opis
aktivnosti

radni list s tablicom

Uputimo učenike da pročitaju 11. poglavlje priručnika *Učenik građanin*. Otvorimo raspravu pitanjima poput: Gledate li vi ili vaši ukućani *reality* programe? Što je po vašem mišljenju dobro, a što loše kada je riječ o tim programima?

—
Zapišemo odgovore te pozovemo učenike da zajedno detaljnije istražimo ovu temu. Predložimo im da izradimo anketu koju ćemo provesti s ostalim učenicima škole. Neka učenici predlože koja bi pitanja postavili drugim učenicima kako bi saznali njihovo mišljenje. Važno je da anketa bude razvijena tako da točno mjeri što želimo. Također moramo paziti da anketa ne bude predugačka kako drugi učenici ne bi odustajali od sudjelovanja, što će naše istraživanje učiniti siromašnim. Neka anketa zato ima između tri i pet pitanja.

—
Učenici će vjerojatno predlagati pitanja poput: Koje je tvoje mišljenje o *reality* programu? Ima li što negativno u *reality* programu? Ako ima, što je negativno? Ako nema, zašto misliš tako? Što bi izdvojio:la kao pozitivnu stranu *reality* programa? Je li *reality* program prikladan za djecu? Što tvoji ukućani misle o *reality* programima?

Zajedno s učenicima izaberimo glavna pitanja i dogovorimo se o načinu provedbe ankete i broju ispitanika koje svaki učenik treba anketirati. Za potrebe provedbe ankete možemo napraviti i anketni upitnik prema primjeru u prilogu. Važno je da učenici prilikom provedbe ankete naglase ispitanicima kako će njihovi odgovori biti anonimno analizirani te da u analizi neće biti spominjana njihova imena ili neka druga karakteristika po kojoj bi bili prepoznati. Zajedno s učenicima raspravimo zašto je bitna anonimnost prilikom provedbe ankete.

—
Prvi sat aktivnosti završavamo uputom učenicima da do sljedećeg sata anketiraju dvoje ili troje učenika te ih uputimo da njihove odgovore sažmu i o tome izvijeste na sljedećem satu.

—
Na sljedećem satu raspravljamo o dobivenim rezultatima koje su prikupili učenici. Nakon zajedničke analize pozovimo učenike da kažu je li se njihovo mišljenje o *reality* programima promijenilo. Neka navedu koji ih je argument najviše potaknuo na promjenu mišljenja i zašto.

—
Na kraju zajedno raspravljamo o metodi ankete. Neka učenici iznesu svoje iskustvo s prikupljanjem odgovora i analize podataka te kako doživljavaju anketu kao metodu prikupljanja podataka.

—
Primjer anketnog listića koji ispunjavaju učenici

Upitnik	Pitanje 1	Pitanje 2	Pitanje 3	Pitanje 4	...
Ispitanik:ica 1					
Ispitanik:ica 2					
...					

Sažetak odgovora: Analiziraj odgovore na svako pitanje tako da utvrдиš koji se odgovori najviše, a koji najmanje spominju.

Pitanje 1
Pitanje 2
...

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

ŽIVE LUTKE

Ivana Smolčić Padjen, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

1 školski sat

Cilj

promicati uvažavanje različitosti i osvijestiti pravo na izražavanje vlastitog identiteta

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- izdvaja svoje dobre osobine
- objašnjava pojam identiteta
- uvažava različitosti

Potreban materijal

papir, škare

Opis aktivnosti

Uputimo učenike da izrade papirnate dvodimenzionalne lutke i da na njih napišu osnovne podatke o sebi (npr. ime, prezime, školu koju pohađaju, grad u kojem žive). Nakon toga neka na poleđini lutke napišu svoje pozitivne osobine i ono što bi željeli da drugi učenici znaju o njima (npr. uspjesi, članovi obitelji, glazba koju slušaju).

— Učenici mogu sjediti u krugu i predstaviti se pomoću svoje lutke. Pitanjima ih navodimo na zaključak da su pročitani podaci dio njihova identiteta.

— Razgovaramo o tome je li se i koliko nakon predstavljanja promijenila njihova *predodžba* o drugim učenicima.

— Svaki učenik treba objasniti po čemu je sličan nekom učeniku iz skupine, a po čemu različit od bilo kojega učenika iz skupine. Sat zaključimo razgovorom o prednostima različitosti.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017) *Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole*. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

ŽELJETI I TREBATI

Maja Šarić, Forum za slobodu odgoja

Trajanje 1 školski sat

Cilj izraditi prikaz želja i potreba

Odgojno-obrazovni ishodi
Učenik:ica:

- razlikuje želje i potrebe
- istražuje što je uistinu potrebno za život, a što nije

Potreban materijal časopisi, listovi papira, škare

Opis aktivnosti Razlikovanje potreba i želja može biti izazovno u današnjem svijetu jer je tehnologija promijenila našu definiciju potreba u odnosu na želje. Postavimo učenicima pitanje, primjerice, trebaju li pametni telefon. Mogući su odgovori da nam je telefon možda neophodan jer nam omogućuje da u slučaju nužde pozovemo pomoći; možda vodimo posao koji zahtijeva da imamo telefon kako bismo mogli zaraditi novac za svoje osnovne potrebe. S druge strane dosta ljudi preživljava bez pametnog telefona. Damo im do znanja da je želja nešto bez čega bismo mogli živjeti, a potreba je nešto što je neophodno za zdrav, zadovoljavajući način života. Ukažemo im na to da je npr. odjeća koju kupuju kad se sezona promijeni jer su prerasli prošlogodišnju odjeću potreba. Posebna haljina ili traperice koje žele imati za novu sezonu, a već imaju pun ormara odjeće, nisu potreba. Dopustimo učenicima:ama da iznesu vlastite primjere onoga što osjećaju kao želju i potrebu, razgovaramo s njima o tome kako bi i sami počeli shvaćati razliku. Radi jasnijeg prikaza možemo istaknuti da sve potrebe ulaze u kategoriju hrane, skloništa i odjeće, dok želje mogu ulaziti i u ove, ali i druge kategorije: npr. Oreo keksi jesu hrana, ali sigurno nisu potreba.

—
Kako bismo učenicima dodatno ovo pojasnili, napravimo vježbu koja će izazvati raspravu te vizualizirati želje u odnosu na potrebe. Uzmemo snop časopisa ili reklamnih letaka iz novina te list papira. Povučemo liniju po sredini papira i označimo jednu stranu kao *želim*, a jednu kao *potrebno mi je*. Zamolimo učenike:ice da izrežu predmete koji se uklapaju u svaku kategoriju. Možemo se pridružiti izradi kako bismo pokazali da i odrasli imaju želje koje ne mogu uvijek ispuniti. Na kraju razgovaramo o tome što su stavili na koju stranu.

Literatura i izvori

- > [Ellen, Brandy \(2017.\) Homey: How To Teach Kids What Are Wants vs. Needs-Homey App For Families](#)
 - > [Golob, Lana \(ur.\) \(2017.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.](#)
 - > [Morin, Amy \(2020.\) Verywell Family: Talking to Kids About Wants vs. Need](#)

Bilješke

I TVOJA KAPLJA POMAŽE ME TKATI

Ivana Smolčić Padjen, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

1 školski sat

Cilj

osvijestiti utjecaj uzora i idola na identitet te potaknuti razvoj pozitivnih osobina

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- objašnjava razliku između uzora i idola
- prepoznaže pozitivne osobine svojih uzora i idola
- identificira pozitivne osobine kojima želi nadograditi svoj identitet
- prepoznaže utjecaj uzora i idola na svoj identitet

Potreban materijal

hamer-papir, blok sa samoljepivim papirićima, ljepljiva vrpca

Opis aktivnosti

Nacrtamo t-tablicu na ploči ili hamer-papiru. Zatražimo učenike da nabroje svoje idole i upišemo ih u lijevi stupac. Potom neka nabroje svoje uzore, koje upisujemo u desni stupac.

—

Razgovaramo s učenicima o razlikama između uzora i idola.

—

Ponudimo im samoljepive papiriće i uputimo ih da na njih napišu osobine svojih uzora i idola. Na svakom papiriću treba biti napisana jedna osobina, a svaki učenik može upotrijebiti više papirića, tj. napisati više pozitivnih osobina. Učenike uputimo da u redu pristupe ploči (ili plakatu) i zalijepe papiriće ispod prethodno napisanih imena idola i uzora. Pročitamo osobine koje su napisali. Pitamo učenike kojim bi od napisanih osobina željeli nadograđivati svoj identitet. Na slobodni dio ploče ili na unutrašnju stranu vrata učionice zalijepimo hamer-papir na kojem piše: *Želim biti...* Uputimo učenike da jedan po jedan pristupe plakatu ili ploči, uzmu jedan papirić s napisanom osobinom i zalijepe ga ispod natpisa *Želim biti....*

—

Razgovaramo s učenicima o tome pridonose li izgradnji njihove osobnosti više uzori ili idoli.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

KLUPKO

Ivana Smolčić Padjen, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje 2 školska sata

Cilj promicati aktivno slušanje i uzajamno uvažavanje sugovornika te potaknuti poštovanje raznolikosti

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- kvalitetno komunicira u skupini
- uvažava pravo na mišljenje drugih
- ja-porukama izražava kako se osjeća

Potreban materijal

klupko vune ili uže, papirići, škare

Opis aktivnosti

Učenici sjede u krugu. Podijelimo im papiriće na koje će svaki učenik napisati što bi u tom trenutku želio raditi, pod uvjetom da je želju moguće realizirati u 30 minuta i u školskoj zgradi (ili u prostoru u kojem se izvodi aktivnost). Svi čitaju što su napisali (npr. slušati glazbu, igrati se, plesati, trčati). Po potrebi ih uputimo da napiše neku drugu želju.

—
Ponudimo učenicima klupko vune ili uže i svakome odrežemo koliko želi (preporuka je ne odrezati manje od 0,5 m). Jedan kraj užeta učenici neka vežu oko svojeg ručnog zgloba.

—
Podijelimo učenike u skupine po četvero. Slobodan kraj užeta učenici jedne skupine vežu u čvor. Tako je svaka skupina vezana. Zadatak je slobodno se kretati školskom zgradom u sljedećih 30 minuta i u tom vremenu svaki učenik *vezane skupine* mora ispuniti svoju želju koju je napisao na papirić. Naglasimo da je potrebno uvažavati druge u skupini i aktivno ih slušati.

—
Po povratku u učionicu učenici sjede u krugu. Govore o tome kako su se osjećali i jesu li svi ispunili svoje želje. Potičemo ih da govore o ponašanju pojedinaca u skupini i o tome jesu li uvažavali želje i potrebe drugih. Ponudimo im model i potičemo učenike da ja-porukama izražavaju kako se osjećaju i što žele od sugovornika. Neka navedu primjere situacija u kojima je poželjno primijeniti ja-poruke: u obitelji, u razredu, na izvannastavnoj aktivnosti, u sportskom klubu, među prijateljima, u široj zajednici.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017). Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

STEREOTIPI SVUDA OKO NAS

Barbara Fatur Juretić, OŠ-SE Dolac, Rijeka

Trajanje 8 školskih sati

Cilj informiranje i podizanje svijesti o stereotipima i predrasudama te prepoznavanje važnosti suprotstavljanja diskriminaciji i nepravdi

Odgojno-obrazovni ishodi Učenik:ica:

- objašnjava što su stereotipi i njihovo nastajanje
- objašnjava na koji način stereotipi mogu navesti na pogrešne zaključke o pojedincima ili skupini
- uspoređuje vlastite životne uvjete sa životnim uvjetima drugih

Potreban materijal papiri u raznim bojama, flomasteri, pripremljene kartice

Opis aktivnosti
1. SAT
Ova aktivnost prilagođena je prema aktivnosti iz skripte Izvan okvira mi i oni (CMS).

—
Učenici jedan po jedna crtaju na ploči prema zadanim pojmovima i pokušavaju oslikati pojmom tako da drugi pogode o čemu se radi. Onaj koji crta ne smije verbalno komunicirati s ostatkom razreda, samo potvrditi kada netko pogodi. Također, pri crtanju ne smije koristiti brojeve, riječi, zastave i valute. Onaj tko pogodi, crta idući pojam.

—
Najčešće korišteni pojmovi: Hrvat, Talijan, rock-pjevač, invalid, znanstvenik, starac i slično.

—
Nakon aktivnosti na ploči zaokružimo elemente koji čine stereotipe (npr. kockice za Hrvata, tjesteninu ili pizzu za Talijana, štap za starca, naočale za znanstvenika te kroz razgovor objašnjavamo što su stereotipi).

—
Aktivnost završava razgovorom i objašnjavanjem ove aktivnosti.

2. SAT
Ova aktivnost prilagođena je prema aktivnosti iz publikacije Znam, razmišjam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike: Pomoći u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja.

Na nekoliko klupa postavimo šarene papire s imenima raznih skupina, primjerice vegetarijanci, učitelji, plavuše, nogometnici. Svaki je papir podijeljen oznakom + i - te učenici šećući po učionici zapisuju na svaki papir pozitivne i negativne komentare koje su čuli o tim skupinama.

—
Kada svi učenici zapišu komentare, slijedi čitanje i komentiranje onoga što je zapisano. Razgovaramo o tome za koju je skupinu bilo lakše napisati komentar, a za koju teže, razmišljamo mogu li svi pojedinci određene skupine biti takvi te se razgovor usmjerava na pojmove stereotipa i predrasuda. Nastavljamo razgovor o tome što su predrasude i stereotipi, kako oni utječu na naš odnos prema drugima i kako ih možemo spriječiti. —

—
Sat završavamo kratkim grupiranjem u prostoru (npr. dječaci/djevojčice, tko ima brata/sestru/jedinac, rođeni u Hrvatskoj / rođeni izvan Hrvatske, oni koji se bave sportom / oni koji se ne bave sportom) kako bi se učenicima skrenula pozornost na to da svatko od nas u određenom trenutku pripada jednoj skupini te da nije u redu da iz tog razloga bude diskriminiran.

3. SAT

Ova aktivnost prilagođena je prema aktivnosti iz publikacije Znam, razmišjam, sudjelujem Priručnik za nastavnike: Pomoći u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja.

—
Podijelimo kartice s prije pripremljenim ulogama te obavijestimo učenike da su njihove uloge tajne i da ih ne komentiraju s ostalima. Učenici imaju nekoliko minuta da razmisle o svojoj novoj ulozi (npr. kakvo su djetinjstvo imali, gdje su odrasli, tko su im bili najbliži prijatelji, koliko braće/sestara imaju).

—
Učenici staju jedan pored drugog u niz. Čitamo tvrdnje, učenici rade korak naprijed ukoliko je njihov odgovor na pročitanu tvrdnju potvrđan. Ako nije, ostaju na mjestu.

—
Nakon zadnje tvrdnje slijedi razgovor o provedenoj aktivnosti te učenici raspravljaju o tome koji je učenik imao koju ulogu.

—
Vodimo razgovor o tome kako su se učenici osjećali kada su se kretali naprijed, a kako dok su stajali na mjestu. Skreće se pozornost i na ljudska prava i na to jesu li bila povrijedena u nekom slučaju (u kojem, kada).

Primjeri učeničkih uloga:

- mladić alkoholičar (21 god.), živi u prihvatalištu i na ulici
- nogometničar odličnog kluba u Italiji
- kći poznatog liječnika (12 god.)

- poznata američka pjevačica
- sin vlasnika pekarnice (8 god.)
- homoseksualna djevojka (16 god.) koja živi u malom mjestu
- nedavno otpušten bravar iz brodogradilišta (56 god.)
- izbjeglica iz Sirije

Tvrđnje:

- Nikad se nisi suočio:la s ozbiljnim financijskim problemom.
- Živiš u dobro uređenom prostoru s telefonom i televizorom.
- Tvoj se jezik, kultura i religijsko opredjeljenje poštju u društvu u kojem živiš.
- Tvoje se mišljenje o društvenim i političkim pitanjima poštuje i uvažava.
- Nikad se ne osjećaš diskriminirano zbog svojeg podrijetla.
- Svako ljeto barem deset dana provodiš na moru.
- Imaš dostupnu i prikladnu zdravstvenu zaštitu.
- Možeš si priuštiti odlazak u kino/kazalište jednom tjedno.
- Vodiš zanimljiv život i pozitivno gledaš na svoju budućnost.
- Koristiš internet kod kuće.
- Možeš se zaljubiti i biti s osobom koju odabereš.
- Ljudi te često pitaju za savjet.
- Ne brineš se za budućnost svoje djece.
- Slobodno obilježavaš svoje religijske svečanosti uz obitelj i prijatelje.
- Kupuješ novu odjeću barem svaka tri mjeseca.
- Poštovana si u društvu.

4. SAT

Učenici traže i izrezuju iz novina i časopisa ljudе koji rade. Slijedi analiza i razgovor o zanimanjima koje su pronašli. Svaki učenik bira jednu sličicu te piše osobnu priču tog radnika ili radnice u kojoj će opisati tipičan dan te osobe. Na kraju sata učenici predstavljaju svoje rade te se oni slažu u knjižicu.

5. SAT

Učenici se dijele u parove, po mogućnosti jedan učenik, jedna učenica. Parovi zamišljaju svoje tipične zajedničke obiteljske dane i razgovaraju o kućanskim poslovima koje obavljaju. Uputimo ih da razgovaraju o tome koji se poslovi smatraju ženskima, a koji muškima i zašto. Na kraju svaki par predstavlja glavne zaključke svoje rasprave te ih pozivamo da razgovaraju o tome je li ta podjela posla opravdana.

6. SAT

Ova aktivnost prilagođena je prema aktivnosti iz priručnika Percorsi didattici contro la discriminazione: Attività introduttive e giochi di ruolo.

Učenicima kažemo da su pozvani na večeru i mogu birati s koje će tri osobe sjediti. Učenici biraju s popisa na kojoj nisu napisana imena, već samo spol, rasa, nacionalnost ili zanimanje (npr. djevojka crnkinja, australska domorotkinja, žena iz istočne Europe, nogometniški igrač). Popis prilagodimo svojem razredu.

—
Učenici ne smiju znati da će poslije saznati imena. Kada odaberu osobe, razgovaraju i objašnjavaju svoj izbor.

—
Otkrivamo koji su ostali uzvanici večere te s kim će svaki učenik sjediti. Tako, na primjer, otkrijemo da je djevojka crnkinja Beyoncé, australska domorotkinja je višestruka pobjednica Grand Slama Evonne Goolagong, žena iz istočne Europe je holivudska glumica Mila Kunis, a nogometniški igrač je Theophilus Afelo, golman nigerijske momčadi Kano Pillars Football Club.

—
Slijedi razgovor o tome jesu li učenici i dalje zadovoljni svojim izborom. U razgovoru se opet dotičemo predrasuda i stereotipa.

7. i 8. SAT

Pozvali smo u goste dvije predstavnice marginaliziranih skupina: djevojku u invalidskim kolicima i jednu pripadnicu LGBTQIA+ zajednice. Gošće su predstavile svoj život, probleme na koje su naišle u zajednici i u životu općenito te predrasude s kojima su se susretale. Učenici su postavljali pitanja i razgovarali s njima. U goste se mogu pozvati i predstavnici drugih marginaliziranih skupina.

Literatura i izvori

> [Amnesty International – Sezione Italiana \(2011.\) Percorsi didattici contro la discriminazione: Attività introduttive e giochi di ruolo.](#) Roma: Ufficio Educazione e Formazione

> [Centar za mirovne studije \(2017.\) Izvan okvira mi i oni \[skripta\]](#)

> [Golob, Lana \(ur.\) \(2017.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole.](#) Rijeka: Grad Rijeka.

> [Zenzerović Šloser, Iva \(ur.\) \(2014.\) Znam, razmišljam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike: Pomoći u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja.](#) Centar za mirovne studije/Mreža mladih Hrvatske.

Bilješke

SPAJALICA

Koraljka Mahulja-Pejčić, OŠ Ivana Zajca, Rijeka

Trajanje 5 školskih sati

Cilj upoznati učenike sa stereotipima i predrasudama

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- prepoznaće (vlastite) stereotipe i predrasude te prihvata različitosti

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, fotografije, A4 papiri, bojice, računalo s pristupom internetu, projektor

1. i 2. SAT

Učenicima podijelimo isječke fotografija. Svaki učenik kod drugih učenika treba pronaći druge dijelove fotografije te složiti sliku. Tako se formiraju skupine. Na fotografijama su različiti tipovi ljudi (primjeri: panker, poslovni čovjek, darker, beskućnik, domaćica, štreber...). Svaka skupina opisuje svoju fotografiju te usmeno prezentira kako zamišlja život osobe na fotografiji. Nakon prezentacije s učenicima razgovaramo o njihovim opisima, o tome može li se osobu okarakterizirati samo po vanjskom izgledu, imaju li svi pripadnici neke skupine iste osobine ili ih automatski svrstavamo u pozitivnu ili negativnu skupinu, mogu li osobe na fotografijama imati nešto zajedničko, misle li da su dobre ili loše osobe i sl.

Razgovaramo o pojmovima predrasude i stereotipi (značenje pojmove učenici pronalaze u Rječniku hrvatskoga jezika). Raspravljamo o tome jesu li i sami, na današnjem satu, upali u zamku predrasuda i stereotipa i jesu li osobe s fotografijama smjestili u određene kutije, škatule i ladice.

S učenicima pročitamo lekciju 16 iz priručnika *Učenik građanin*. Potaknemo ih da navedu primjere iz škole i svojeg okruženja vezane za stereotipe te zanimanja o kojima postoje predrasude. Razgovaramo o ljudskim pravima, različitosti, toleranciji, nepravdi i kršenju ljudskih prava te ističemo zašto je važno poštovati različitosti i biti svoj.

3. SAT

Pročitamo pjesmu *Cvijeće je crveno* autora H. Chapina. Nakon čitanja pjesme učenici iskazuju svoje dojmove, govore o razlikama među djecom, o različitim interesima, kreativnosti i mašti.

Na kraju svi učenici crtaju prema istim uputama (nacrtnati tri cvijeta, nacrtnati lišće, obojiti cvijeće i lišće, nacrtnati kukca na listu, obojiti pozadinu). Podignu crteže i pokažu ih jedni drugima te uoče kako je svatko unio svoju osobnost i kreativnost te nacrtao crtež osobno i drugačije, što rezultira različitim crtežima.

4. i 5. SAT

Učenici gledaju film *Medvjedi Paddington 2*. Nakon projekcije s učenicima razgovaramo o filmu. Raspravljamo o različitim tipovima ljudi, karakterima i skupinama ljudi te o onima prema kojima imamo predrasude, a u filmu se pokažu kao potpuna suprotnost našim predrasudama.

Literatura i izvori

- > Chapin, Harry (2014.) Kreativa: Cvijeće je crveno
 - > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > King, Paul (redatelj) (2017.) Medvjedić Paddington 2 [Film] StudioCanal, Anton Capital Entertainment (ACE), Amazon Prime Instant Video
 - > Šonje, Jure (ur.) (2000.) Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga

Bilješke

MOJE PREDRASUDE

Rebeka Pavlović, OŠ Eugen Kumičić i OŠ Brajda, Rijeka

Trajanje 5 školskih sati

Cilj osvijestiti vlastite predrasude i razviti vještine kritičkog razmišljanja

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- prepoznaće primjere predrasuda i stereotipa
- prepoznaće vlastite predrasude
- kritički promišlja o stereotipima i predrasudama
- izražava empatiju prema onima koji su često žrtve stereotipa
- koristi digitalne alate

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, papiri, radni listovi, računalo s pristupom internetu

1. SAT

Započinjemo temu predrasuda i stereotipa olujom ideja kako bismo vidjeli koliko su učenici upoznati s tim pojmovima te znaju li ih razlikovati. Pročitamo tekst 16. lekcije priručnika *Učenik građanin* te raspravimo o pitanjima navedenim u odjeljku Aktivnosti na stranici 41.

—
Kako bismo prikazali kako se vrlo lako mogu stvoriti pogrešne predodžbe, pokazujemo pet različitih fotografija od kojih svakoj nedostaje polovica. Učenici zapisuju svoje mišljenje o prikazanoj fotografiji (što ona prikazuje, kako se osjećaju osobe, što se dogodilo, zašto...). Zatim čitaju svoje dojmove. Naposljetku im pokazujemo cijelu fotografiju.

—
Učenicima pustimo videoisječak koji pobliže objašnjava predrasude. Podijelimo im listić *Od susjeda do dečka i cure* koji se nalazi na 7. stranici publikacije Oboji svijet tolerancijom u kojem učenici moraju različite skupine/karakteristike svrstati kao – kolegu:icu u razredu / susjeda:u / prijatelja:icu / najboljeg:u prijatelja:icu / dečka / curu. Zatim čitaju svoje odgovore i objašnjavaju ih, komentiraju i izražavaju (ne)slaganje.

2. SAT

Igramo igru Unutra/van (*in/out*). Jedan učenik izlazi iz razreda te ulazi nakon dvije minute. Njegov je zadatak priključiti se razgovoru grupe. Zadatak grupe je da što dulje ignorira tog učenika i da vode razgovor kao

da ga ne primjećuju. Učenik se mora pokušati uključiti u razgovor i postati član grupe. Bitno je igru prekinuti prije nego što se učenici poistovjete s ulogom jer oni doista reagiraju na ovu igru uloga (onaj koji je odbačen, ali i oni koji moraju odbacivati učenika zbog ostvarivanja cilja igre). Na kraju učenici dijele svoje dojmove, što im je bilo teško, kako su se osjećali i zašto.

3. SAT

Sljedeća je igra uloga u kojoj učenici jedni drugima lijepe naljepnice na čelo (npr. tužibaba, lijencina, lažljivac, štreber) te se prema tom učeniku ponašaju u skladu s etiketom koju je dobio. Zadatak učenika je prepoznati što drugi misle o njemu, odnosno koju etiketu nosi. Naposljetku učenici dijele svoja razmišljanja o tome te izražavaju što su pritom osjećali.

—
Zatim osmišljavamo zid predrasuda na koji učenici šećući učionicom pišu na za to predviđena mjesta najčešće predrasude o određenim skupinama ljudi (siromašni ljudi, ljudi sa sela, osobe bez završenog fakulteta, djeca s poteškoćama, muslimani...). Na kraju učenici čitaju najčešće predrasude o određenim skupinama te ih kratko komentiraju (zbog čega se možda počelo tako govoriti o tim skupinama ljudi, je li se situacija danas promijenila ili većina ljudi i dalje tako misli...).

4. i 5. SAT

Aktivnost zid predrasuda iskoristimo kao predložak za popis najčešćih predrasuda na temelju koje učenici osmišljavaju upitnik o najčešćim predrasudama, a koji se može provesti online ([Primjer](#)) ili uživo na određenom uzorku. Rezultate analiziramo i statistički obradimo s učenicima te ih prikazujemo vijeću učenika, objavimo na mrežnoj stranici škole itd. kako bismo ukazali na (ne)postojanje problema.

Literatura i izvori

- > [Golob, Lana \(ur.\) \(2017.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.](#)
- > [Karlović, Ana \(ur.\) \(2011.\) Oboji svijet tolerancijom 2011. Prijedlog nastavnih jedinica povodom Međunarodnog dana tolerancije. Zagreb: Forum za slobodu odgoja](#)
- > [Mujanović, Senija \(2015.\) osvno.com: Priprema za radionicu Tema: Stereotipi i predrasude](#)
- > [Osvno.com \(bez dat.\) Prezentacija Stereotipi i predrasude](#)
- > [Pregrad, Jasenka \(bez dat.\) Priručnik: Program prevencije vršnjačkog nasilja: Za sigurno i poticajno okruženje u školama. Ured UNICEF-a za Hrvatsku](#)
- > [Primjer upitnik koji su osmisili učenici OŠ Brajda: Stereotipi i predrasude](#)
- > [Projektdrugi.hrt.hr \(bez dat.\): Projekt Drugi - predrasude i stereotipi](#)

JESMO LI RAVNOPRAVNI?

Tihana Pavlek, OŠ Gornja Vežica, Rijeka

Trajanje

5 školskih sati

Cilj

osvijestiti rodne stereotipe i važnost promicanja ravnopravnosti spolova

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- objašnjava razliku između roda i spola
- prepoznaje slučajeve diskriminacije na temelju spola u svakodnevnim situacijama
- nabraja znamenite žene u znanosti ili u drugim područjima
- prepoznaje stereotipe o muškarcima i ženama u svakodnevici i medijima
- argumentira važnost promicanja ravnopravnosti spolova

Potreban materijal

flipchart papir (ili ploča), markeri, časopisi, veći papir, pristup računalu s internetom

Opis aktivnosti

1. SAT

Ukoliko je moguće ovu lekciju obradite početkom listopada povodom obilježavanja Međunarodnog dana djevojčica (11. listopada).

—
Pogledamo jedan od predloženih kratkih filmova dostupnih na YouTubeu (trajanje 2-3 minute).

—
Prijedlozi: *It's A Girl Thing, Because I am a girl, Girls Take over from leaders*

—
Filmovi su na engleskom te će možda biti potrebno prevesti neke dijelove. Nakon gledanja učenici iznose svoje mišljenje i dojmove.

—
Govorimo da se od 2011. godine 11. listopada obilježava Međunarodni dan djevojčica. Metodom oluje ideja učenici govore zašto se obilježava taj dan, a mi pišemo prijedloge na ploču ili veliki papir. Učenici će vjerojatno iznijeti neke probleme s kojima su oni upoznati (nedostatak prava u pojedinim državama svijeta, pravo na obrazovanje i sl.).

—
Nakon razgovora objašnjavamo s kojim se ciljem počeo obilježavati Međunarodni dan djevojčica. Valja navesti nekoliko konkretnih podataka o položaju i problemima djevojčica u svijetu.

O Međunarodnom danu djevojčica informacije možete pronaći na internetu na stranicama Plan Internationala i UN-a.

2. SAT

Zadamo učenicima da prije sata razmisle o ženama koje ih inspiriraju u svakodnevnom životu. Te žene mogu biti iz njihove bliske okoline ili mogu biti poznate velikom broju ljudi. Neka kod kuće napišu kratak sastavak o izabranoj osobi. Učenicima možemo predložiti neku od sljedećih knjiga u kojima će pronaći ideje: *Žene u znanosti – 50 neustrašivih znanstvenica koje su promijenile svijet* autorice Rachel Ignotofsky i *Priče za laku noć za mlade buntovnici* autorica Elene Favilli i Francesce Cavallo.

—
Na satu svatko pročita svoj sastavak. Nakon kratkog osvrta zajednički radimo plakat koji možemo nazvati npr. *Inspirativne žene / Žene heroji* i sl.

3. SAT

Ova aktivnost prilagođena je prema aktivnosti iz publikacije Priručnik za vršnjačke edukatore/ice.

—
Nacrtamo na ploču ili veliki list papira tri stupca. Označimo prvi stupac sa *žena*, a treći stupac označite s *muškarac*. Srednji stupac ostavimo prazan. Pitamo učenike da istaknu neke osobine, fizička obilježja, sposobnosti, uloge, žena i muškaraca. Ako učenici ne kažu nikakve negativne ili pozitivne značajke, sposobnosti ili uloge za neki od spolova, dodajmo ih nekoliko kako bismo osigurali da oba stupca uključuju i jedno i drugo. Ako ih ne predlože učenici, obavezno dodamo i biološke karakteristike (grudi, menstruacija i sl.).

—
Nakon što su učenici iznijeli prijedloge te smo popunili stupce, zamjenimo naslove prvog i trećeg stupca. Krenemo redom čitati sva obilježja i pitamo učenike koja od njih koja su pripisana ženama mogu imati muškarci i obratno. Ona obilježja koja se ne mogu zamjeniti, ispišemo u srednji stupac. Taj stupac imenujemo sa *spol*. U ovom stupcu će se naći biološke osobine spola (npr. mogućnost rađanja, menstruacija i sl.). Cilj vježbe je da učenici uoče razliku između spolno i rodno utemeljenih karakteristika.

—
Naglasimo da spol ima veze s biologijom i genetikom, a da se rod odnosi na društveno-kultурне ideje i očekivane uloge za muškarce i žene u zajednici te da ono što se odnosi na rod može biti različito u različitim kulturama i da ljudi često zamjenjuju spol s rodom ili obrnuto.

4. SAT

Nakon što su učenici shvatili razliku između pojmove spol i rod, povedemo raspravu o tome kako rodni stereotipi često ograničavaju pojedince.

Primjerice malo je muškaraca u tradicionalno *ženskim* zanimanjima (odgajatelji, učitelji...), dok se žene ne ohrabruje da se bave tradicionalno *muškim* zanimanjima.

—
Učenike podijelimo u grupe i damo im veći papir na kojem će napraviti tablicu koju će popuniti primjerima diskriminacije žena i diskriminacije muškaraca u društvu s naglaskom na zamimanju.

—
Nakon toga predstavnici čitaju navedeno, a po potrebi možemo istaknuti neke primjere koje učenici nisu spomenuli.

5. SAT

Podijelimo učenicima u grupama nekoliko primjera časopisa (npr. OK!) u kojima se nalaze reklame. Zadatak je da učenici uoče reklame i ostale primjere u kojima se mogu pronaći rodni stereotipi te da ih napišu na papir. Učenici će vjerojatno uočiti da danas postoje reklame koje promoviraju rodnu ravnopravnost (npr. muškarac reklamira deterdžent za rublje) ili primjeri u kojima se s temom znanosti povezuju i djevojčice i dječaci (možete spomenuti i primjer emisija poput *Mali znanstvenici*). No vjerojatno će uočiti i da se u mnogim časopisima za mlade još uvijek djevojčice povezuju s temama poput mode i šminke, a dječaci sa sportom.

—
Kako bi djeca ipak uočila promjene koje se događaju posljednjih desetljeća, možete im pokazati nekoliko ilustracija reklama iz sredine prošlog stoljeća koje su danas neprihvatljive.

Literatura i izvori

- > [Golob, Lana \(ur.\) \(2016.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.](#)
- > Kamenov, Željka, Galić, Branka (ur.) (2011.) Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
- > Kolar, Marina (ur.) (2009.) Priručnik za vršnjačke edukatore/ice, Moj izbor je prevencija. Čakovec: ZORA
- > [Plan International \(2012.\) Because I am a Girl - I'll take it from here \[Video\]. YouTube.](#)
- > [Plan International \(2014.\) It's A Girl Thing | #itsaGirlThing \[Video\]. YouTube.](#)
- > [Plan International \(2019.\) Girls take over from leaders for Day of the Girl 2019 \[Video\]. YouTube.](#)
- > [Plan-international.org \(bez dat.\): International Day of the Girl](#)
- > [United Nations \(bez dat.\): International Day of the Girl Child 11 October](#)

Bilješke

RODNI STEREOTIPI

Rebeka Pavlović, OŠ Eugen Kumičić i OŠ Brajda, Rijeka

Trajanje

2 školska sata

Cilj

usvojiti pojам rodna ravnopravnost te prepoznati diskriminaciju na temelju spola i roda

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- prepoznaće rodne stereotipe
- prepoznaće diskriminaciju na temelju spola i roda
- prihvataće rodnu ravnopravnost kao vrijednost

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, računalo s pristupom internetu

Opis aktivnosti

Polazeći od aktivnosti predložene za Lekciju 16 zid predrasuda, temu predrasuda i stereotipa produbljujemo na one o muškim i ženskim poslovima, odnosno razlikama između žena i muškaraca.

—
Učenici iznose neke od najčešćih stereotipa, primjerice žene ne mogu biti vozačice autobusa/taksija, muškarci ne mogu biti frizeri. Svjesni koliko stereotipi mogu biti snažni ukoliko ih kritički ne razmotrimo, čitamo lekciju 17 iz priručnika *Učenik građanin*.

—
Budući da mediji (pogotovo reklame) često promiču stereotipe, učenicima puštamo kratki video u kojem se Meghan Markle još kao jedanaestogodišnjakinja borila protiv te diskriminacije u reklamama. Raspravljamo o tome kako su žene najčešće prikazane u reklamama i kako je važno djelovati kako bi došlo do promjena. Ovisno o interesu učenika, može se i dotaknuti tema plaće žena na vodećim pozicijama te njihova malobrojnost na rukovoditeljskim pozicijama.

—
Kako bi uvidjeli važnost i, nažalost, brojne primjere rodnih stereotipa, učenicima puštamo isječak iz filma Billy Elliot o jedanaestogodišnjem dječaku koji je želio postati baletan. Nakon pogledanog isječka filma učenici razmjenjuju dojmove te komentiraju kako bi se oni osjećali i što bi napravili na dječakovu mjestu. Zatim dijele primjere iz vlastitog života o hobijima i zanimanjima koje ljudi često karakteriziraju kao neobične zbog stereotipa (npr. muški frizer za žene, dječak koji sluša opere).

Literatura i izvori

- > Golob, Lana (ur.) (2017). Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Inside Edition (2017) See Meghan Markle on '90s Nickelodeon Show After Protesting Commercial
 - > Medijskapismenost.hr (2019.): Billy Elliot djeci prenosi važnu poruku o nadvladavanju predrasuda

Bilješke

BRINEMO SE JEDNI ZA DRUGE

Tihana Pavlek, OŠ Gornja Vežica, Rijeka

Trajanje

5 školska sata

Cilj

pomoći učenicima da osvijeste vlastitu percepciju o ranjivim skupinama kao i potrebe u svojoj školi za određenim akcijama

Odgajno- obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- uočava posljedice neuvažavanja različitosti
- svjestan:na je vlastite percepcije o ranjivim skupinama
- kritički promišlja vlastito djelovanja u društvu
- prepoznaće kako određeni privilegiji (ne) utječu na kvalitetu našeg života
- uočava načine kako pomoći ranjivim skupinama učenika unutar škole
- razvija plan provedbe akcije za pomoći ranjivim skupinama

Potreban materijal

flipchart papir (ili ploča), markeri

Opis aktivnosti

1. SAT

Zamolimo učenike da u dvije minute riješe dva zadatka koja napišemo na ploču. Zadaci mogu biti npr. neka teška zagonetka, prevesti rečenicu ispisano na jeziku koji im je nepoznat, primjer zadatka iz fizike ili kemije s kojima učenici u petom i šestom razredu nisu upoznati. Tijekom te dvije minute pojedinim učenicima ponudimo rješenja, tj. pomognemo im.

Nakon dvije minute razgovaramo s učenicima prema pitanjima kako su se osjećali dok su izvršavali zadatke, jesu li željeli dovršiti izazov, jesu li oni koji nisu dobili pomoći bili ljuti ili frustrirani.

Zamolimo učenike da iznesu asocijacije na pojam invaliditet pa ih zapišemo na ploču ili flipchart papir. Zajednički komentiramo napisano vodeći se sljedećim pitanjima: Jesu li asocijacije većinom pozitivne ili negativne? Jesu li se usredotočili na ono što osobe s invaliditetom imaju ili na ono što nemaju? Što se događa kada se usredotočimo na ono što neki ljudi ne mogu, umjesto na ono što mogu učiniti?

Promatrajući ljude, često u prvi plan stavljamo poteškoće koje imaju, a na štetu njihovih jakih osobina i prednosti. Naglašavamo da na isti način postupamo razmišljajući i o drugim ranjivim skupinama.

2. i 3. SAT

Učenicima objasnimo pojam ranjiva skupina djece (ljudi). Objasnimo da ranjivim skupinama treba pomoći te da postoje i zakoni koji ih štite (npr. Konvencija o pravima djeteta i zakoni Republike Hrvatske).

Nakon toga učenike podijelimo u grupe. Zadatak je da unutar grupe rasprave i napišu koje su ranjive skupine primjetili u društву i školi. Nakon što završe, predstavnici grupa pročitaju napisano. Na ploču napišemo odgovore. Ukoliko učenici ne spomenu neke ranjive skupine, dopunimo njihove prijedloge. Ovdje se ponajprije misli na to da bismo trebali spomenuti (ako učenici već nisu) ranjive skupine iz škole kao što su djeca iz obitelji slabijeg imovinskog statusa, djeca s poteškoćama u učenju, djeca sa zdravstvenim poteškoćama ili invaliditetom, djeca žrtve nasilja.

Zamolimo učenike da razmisle o određenim pojedincima iz svoje okoline (škole) koji pripadaju ranjivim skupinama te da razmisle koje su im prve asocijacije na te osobe. Zbog zaštite privatnosti osoba neka učenici samo razmisle o ovome ili kratko napišu svoje odgovore na papir koji ćemo vidjeti samo mi kao učitelji:ice. Ukoliko odgovore pišu na papir, neka ne iznose imena. Vratimo se pitanjima s prvog sata i kažimo učenicima da promisle o pitanjima: Jesu li prve asocijacije usmjerene na slabosti ili snagu tih pojedinaca? Jesu li usmjereni na ono što ta djeca imaju ili na ono što nemaju?

Odaberemo nekoliko poznatih i uspješnih ljudi koji su tijekom svojeg djetinjstva pripadali nekoj od ranjivih skupina koje smo spomenuli. Pokušamo pronaći osobe za koje pretpostavljamo da će ih učenici prepoznati. Uputimo učenike da ispričaju što znaju o tim osobama. Nakon što učenici iznesu što znaju o navedenim pojedincima, ispričamo im o problemima koje su te osobe imale odrastajući.

4. i 5. SAT

Raspravljamo o tome kojoj bi ranjivoj skupini mogli organizirati pomoći unutar škole. Učenici će vjerojatno predložiti ideje poput vršnjačke pomoći u učenju, humanitarne prodaje dječjih radova kako bi se prikupila sredstva za pomoći onima slabijeg imovinskog statusa, humanitarne priredbe i sl. Zajednički izaberemo jednu od ideja koja je izvediva unutar škole. Učenicima zadamo zadatak da u grupama razrade plan akcije vodeći se sljedećim smjernicama:

- cilj akcije
- ciljna skupina
- provoditelji akcije
- kako uključiti i ostale učenike u akciju
- mogu li se i kako u akciju uključiti i vanjski ljudi

- izdvojiti moguće poteškoće
 - kako ćemo druge obavijestiti o akciji.

Predstavnici grupa iznose plan akcije. Ukoliko uočimo da su učenici iznijeli dobre ideje, razradimo ih na sljedećim satima (uz nastavne jedinice iz priručnika Učenik građanin: Kad volontiraš, činiš dobro sebi i drugima, Činim dobro u svojoj zajednici i Činim pravu stvar) te isplaniramo i provedemo volonterski projekt.

Literatura i izvori

- > Gollob, Rolf, Krapf, Peter, Weidinge, Wiltrud (ur.) (2013.) Istraživanje dječjih prava. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje
 - > Golob, Lana (ur.) (2016.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Kožić, Vanja, Rastović, Milana (2014.) Zbirka radionica Pokreni promjenu!. Zagreb: Forum za slobodu odgoja
 - > Pineda, Victor Santiago (2009.) Govorimo o mogućnostima, Pojašnjenje Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF)
 - > Roth, Marija, Pavlović, Višnja, Morić, Domagoj (2015.) Volonterska kuharica - priručnik za pokretanje volonterskih programa u školama. Zagreb: Forum za slobodu odgoja

Bilješke

VOLONTIRANJE: SAMO ZA TAJ OSJEĆAJ

Barbara Fatur Juretić, OŠ-SE Dolac, Rijeka

Trajanje

8 školskih sati

Cilj

informiranje i podizanje svijesti o volontiranju i volonterskim udrugama

Učenik:ica:

- pokazuje solidarnost
- objašnjava što je volontiranje i tko je volonter
- smatra važnim doprinos lokalnoj zajednici

Odgojno- obrazovni ishodi

Potreban materijal

/

Opis aktivnosti

Pozovemo lokalnu udrugu da provede uvodnu radionicu s učenicima na temu volontiranja. Razgovaraju o tome što znači volontiranje, plaćaju li se aktivnosti volontera, koje su vrline volontera, gdje i kako se može volontirati. S udrugom dogovorimo kako bi se učenici mogli bolje upoznati s njihovim radom, ali i okušati se u volontiranju. Ovo se može provesti kroz uključivanje učenika u neki projekt koji udruga u tom trenutku provodi. U našem slučaju u goste je došla predstavnica Centra za kulturu dijaloga i udruge Šarolija koja je učenicima predstavila projekt *Moje mjesto pod suncem*. Učenici su posjetili djecu uključenu u projekt *Moje mjesto pod suncem*, sudjelovali u njihovoj kulinarskoj radionici te su proveli vrijeme družeći se s djecom.

—
S učenicima možemo posjetiti i vrtić. Zadamo da razmisle o aktivnostima koje će prezentirati u dječjem vrtiću te da ih pripreme. Neke od ideja mogu uključivati čitanje božićnih priča, crtanje i bojenje. Na ovaj način učenici drugima poklanjam svoje slobodno vrijeme.

—
Osim suradnje s udrugom moguće je i potražiti projekte ili natječaje kojima je cilj promoviranje volonterstvstva u školi. U našem slučaju učenici su sudjelovali u natječaju *Otkrivajući svijet školskog volontiranja* u sklopu projekta *VOLLUMEN - širenje mreže školskog volontiranja*. Učenici 6. razreda su pobijedili, a glavna nagrada bila je izlet za cijeli razred.

—
Na kraju organiziramo susret za sve roditelje i učenike na kojemu će učenici predstaviti što su radili, što rade naši sugrađani i kako se i drugi mogu pridružiti njihovim aktivnostima.

Literatura i izvori

卷之三

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

VOLONTIRANJE I DRUŠTVENA SOLIDARNOST

Irena Budiša i Nina Cuculić, OŠ Zamet, Rijeka

Trajanje

najmanje 5 školskih sati

Cilj

promicati aktivno građanstvo i potaknuti učenike na volontiranje

Učenik:ica:

Odgojno-obrazovni ishodi

- prepoznaže važnost uključivanja u lokalnu zajednicu
- objašnjava koncept volontiranja
- prepoznaže volontiranje kao aktivnost koja je dobra za pojedinca i zajednicu

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, hamer-papir, flomasteri

Opis aktivnosti

Pročitamo lekciju 20 iz priručnika *Učenik građanin*. Razgovaramo o važnosti uključivanja u lokalnu zajednicu, važnosti volontiranja i pomaganja drugima. Navodimo neke udruge u našem gradu u kojima učenici mogu volontirati. Možemo im i podijeliti popis tih udruga.

Organiziramo radionicu s lokalnom udrugom kojoj je cilj aktiviranje mladih. Na radionici se učenici dodatno upoznaju s temom volontiranja, radom udruge te dobivaju priliku pitati volontere sve što ih zanima. Nas je posjetila udruga Delta koja je kroz razgovor, grupni rad i mini intervju učenicima predstavila ovu temu. Po završetku radionice učenici su ispunjavali evaluacijsku anketu.

Nakon uvoda u temu i posjeta udruge izrađujemo plakat. Učenike podijelimo u grupe i sa svakom se dogovorimo koju će temu/pitanja obraditi. Neke od tema/pitanja mogu biti: Što je volontiranje i zašto je ono važno? Kako što više ljudi uključiti u volontiranje? Koja je dobrobit volontiranja za društvo i pojedinca? Što ti ili tvoj razred možete učiti i kako možeš postati volonter? Plakate možemo postaviti na mjesto vidljivo svima u školi. Potaknemo učenike da informacije koje su dobili o volontiranju podijele s drugim učenicima u svojem razredu. Ovo mogu učiniti kroz razgovor ili mogu napraviti prezentaciju koju će prikazati na satu razrednog odjela.

Organiziramo volontersku akciju prema željama učenika. U našem slučaju učenici su se prvo individualno organizirali i volontirali u azilu za životinje,

a onda smo organizirali prikupljanje potrepština za azil i grupni odlazak. Kako bismo što više učenika potaknuli na volontiranje, učenici mogu napisati vijest o našoj akciji koju možemo objaviti na mrežnoj stranici škole ili mogu izraditi plakat koji će druge informirati o akciji.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017). Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

SOS ZA ŽIVOT

Orjana Marušić Štimac, OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

19 školskih sati

Cilj

jačanje kompetencija učenika za pokretanje građanskih akcija i podizanje svijesti o tome da i sami mogu spasiti ljudski život

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- aktivno istražuje i rješava probleme i potrebe lokalne zajednice
- samostalno provodi postupak oživljavanja u slučaju iznenadnog zastoja rada srca uz uporabu automatskog vanjskog defibrilatora
- provodi anketu
- prepoznaće ulogu medija
- primjenjuje digitalne kompetencije
- provodi anketu
- promovira odgovorno ponašanje za dobrobit drugih i aktivno sudjelovanje u društvenoj zajednici

Potreban materijal

informacijsko-komunikacijski uređaji, pristup internetu, anketni listići

Opis aktivnosti

1. – 4. SAT

Upoznamo učenike s problemom iznenadnog zastoja rada srca. Informiramo ih o tome što ga uzrokuje, o statistici u Hrvatskoj i svijetu, ali i kako je moguće spriječiti smrt ako osoba koja se nalazi u blizini zna koristiti automatski vanjski defibrilator (AVD). Učenike zamolimo da ispune priloženu anketu.

—

Anketa

Molimo vas da uz svako pitanje zaokružite jedan od ponuđenih odgovora:

1) Jeste li bili u situaciji da ste trebali pomoći osobi bez svijesti?

Da / Ne

2) Mislite li da znate uspješno provesti oživljavanje?

Da / Ne

3) Mislite li da je poželjno da građani znaju pružiti prvu pomoć i oživljavanje?

Da / Ne

4) Jeste li čuli za automatski defibrilator?

Da / Ne

5) Znate li gdje se u našem gradu nalaze automatski defibrilatori?

Da / Ne

6) Biste li željeli naučiti/uvježbati postupke oživljavanja i uporabe automatskog defibrilatora?

Da / Ne

Kako bi utvrdili postoji li problem u lokalnoj zajednici, učenici istu anketu provode među drugim učenicima škole i građanima. Zajedno s učenicima obradimo statističke podatke i prikažemo ih grafički. Rezultati će najvjerojatnije ukazati na postojanje problema nedovoljne educiranosti građana.

5. – 16. SAT

Kako bismo se educirali o uporabi AVD-a, uspostavimo suradnju sa Zavodom za hitnu medicinu u našoj županiji. Edukaciju organiziramo za učenike i djelatnike naše škole. Možemo uključiti i učenike i djelatnike nekih srednjih škola s ciljem širenja znanja među starijim učenicima koji su statistički izloženi i većem riziku. U edukaciju možemo uključiti i posjet Zavodu za hitnu medicinu kako bismo upoznali njihovo polje rada, dispečerski centar te specijalizirana vozila.

—
S obzirom na to da iznenadni zastoj rada srca često pogoda mlade sportaše, možemo organizirati i edukaciju s klupskim liječnikom nekog sportskoga kluba u našoj blizini.

—
Kako bismo razvili svijest o problemu, ali i rješenju, u suradnji sa Zavodom za hitnu medicinu organiziramo javnu pokaznu vježbu na javnoj površini u središtu grada ili na području gdje ima mnogo ljudi.

17. – 19. SAT

Nakon edukacije s učenicima izradimo i distribuiramo letke s rezultatima ankete, ali i upozorenjima o važnosti i načinima spašavanja života u slučaju zastoja rada srca kao i o načinu uporabe i lokacijama automatskih vanjskih defibrilatora u našem gradu i okolici.

—
Sadržaj letaka s učenicima oblikujemo u tekst koji se može objaviti na stranici škole. Zamolimo učenike da svatko odabere medij koji će izvijestiti o našoj aktivnosti te da napišu e-pismo tim medijima. Tako neki učenici mogu odabrati različite novine, portale, radijske postaje i televizije dok drugi mogu kontaktirati Ured pravobraniteljice za djecu, Zavod za hitnu medicinu i druge organizacije/institucije koje bi na svojim stranicama mogle objaviti informacije o aktivnostima, ali i sadržaj letka. Za slanje koristimo svoju e-adresu.

Literatura i izvori

- >Aed.hr
- >Amsterdamumc.org
- >[Cybermed.hr \(2011\): Što je iznenadna srčana smrt?](http://Cybermed.hr)
- >[Erc.edu \(bez dat.\): World Restart a Heart Day](http://Erc.edu)
- >Foundation.medtronic.com
- >Hzhm.hr

- > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Hzhm.hr (bez dat.): Pokreni srce spasi život!
 - > Ihelp-hrvatska.hr
 - > Mayo Clinic Staff (2019.) mayoclinic.org: Sudden death in young people: Heart problems often blamed
 - > Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske (bez dat.): Pokreni srce - spasi život
 - > Sočo, Anamarija (2011. Mladi: Priprema, pozor, sudjelujte! Sudjelovanje mladih - modeli, mehanizmi, praksa. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske
 - > Wixon, Matt (bez dat.) res.dallasnews.com: High School Sports Missed Signal: Often-ignored routine heart test could be a lifesaver for kids
 - > Zaslada-hks.hr

Bilješke

DIGITALNO PRIPOVIJEDANJE O NASILJU

Irena Ritterman i Josipa Andrušić, OŠ Trsat, Rijeka

Trajanje

5 školskih sati

Cilj

osuditi svaki oblik nasilja među djecom i izraditi film koji senzibilizira gledatelje za problem nasilja

Odgojno- obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- raspravlja o dječjim pravima
- identificira moguće uzroke nasilnog ponašanja
- prepoznaže različite mogućnosti reagiranja u situaciji zlostavljanja (od strane zlostavljača, žrtve i promatrača)
- izražava empatiju
- stvara digitalne sadržaje
- poštuje autorska prava
- surađuje u grupnom radu

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, računala s pristupom internetu, zvučnici, projektor, mikrofon

Opis aktivnosti

1. - 2. SAT

Na početku sata potaknemo učenike da navedu temeljna dječja prava kako bismo pokrenuli raspravu o tome što je djeci najvažnije u djetinjstvu. Učenici navode što je to što djecu čini sretnom i što pridonosi bezbrižnom djetinjstvu.

—

Zatim razgovaramo o svemu onome što može ugroziti dječju bezbrižnost. Među ostalim dotičemo se odnosa u obitelji i u školi kao i problema koji se javljaju. Učenike potaknemo da u digitalnom alatu *Tricider* iznesu svoja razmišljanja i iskustva o tome što se sve događa djeci u školi, a ugrožava njihovu sigurnost i sreću. Primjer pitanja: Koji su najčešći oblici nasilnog ponašanja među djecom?

—

Nakon njihovih odgovora čitamo lekciju 22 priručnika *Učenik građanin*. Nakon toga razgovaramo o neprihvatljivim oblicima ponašanja, osobito o prethodno spomenutim primjerima koje su oni uočili. Zatim pokušavamo shvatiti zašto se netko tako ponaša, zašto je nasilan prema drugima, što ga

potiče na to te kako razumjeti takve osobe. Učenici nude svoja objašnjenja razmišljajući o pročitanome i primjerima/iskustvima iz svojega života.

Vratimo se na navedena osobna iskustva i razmišljanja koja su zapisali u Tricideru. Vodeći se time što su učenici napisali, raspravljamo o tome kako bi se oni ponijeli u sličnim situacijama i kako bi se osjećali. Naprimjer što bi učinili i kako bi se osjećali da im se netko stalno ruga. Njihove odgovore pišemo na ploču pokušavajući ih svesti pod zajednički nazivnik pomirim se, povučem se, izbjegavam ili razljutim se, pobunim se kao u tablici:

Primjer	
POMIRIM SE, POVUČEM SE, IZBJEGAVAM	RAZLJUTIM SE, POBUNIM SE
...	...
...	

Dopuštamo učenicima da odaberu koji odgovor pišemo u koji stupac. Odgovore pišemo onako kako ih učenici kažu. Možemo potpitanjima potaknuti pojedine učenike da jasnije opišu svoj doživljaj, osjećaj, reakciju i što ih motivira da tako reagiraju.

Nakon razgovora izvodimo zaključak na temelju učeničkih odgovora. Naprimjer, možemo reći da u pravilu reagiramo ili pobunom i nekom vrstom protunapada ili povlačenjem i trpljenjem, eventualno izbjegavanjem. Kada procjenjujemo da možemo zaustaviti prigovarače i rugalice, vjerojatnije je da ćemo se pobuniti, a kada imamo osjećaj da ih ne možemo zaustaviti, da su nasilniji i grublji od nas, onda ih izbjegavamo koliko možemo, povučemo se i trpimo. Pokušamo iz njihovih primjera izvući nekoliko onih koji govore o tome da kad smo sami, teže zaustavljamo prigovarače i rugalice nego kad nas je više, kada se spremnije suprotstavljamo nasilnom ponašanju.

3. SAT

Podijelimo učenike u skupine i objasnimo im da svaka skupina mora odabratи jedan problem s kojim se neko dijete susreće u svojoj sredini/školi i pokušati, kao da su ta osoba, ispriovijedati svoju priču u prvom licu. Kako bi bolje shvatili zadatok, pustimo im isječak iz videa UNICEF: Stop nasilju među djecom - konferencija - Zagreb 2015. (0:00 min. do 0:47 min.). Kada završe, učenici čitaju svoje rade i jedan ili dva najbolja rada izrađujemo kroz aktivnost digitalnog pripovijedanja.

4. I 5. SAT

Prije nego što počnemo s izradom videa, objasnimo što je to digitalno pripovijedanje, odnosno na koji će način stvoriti priču čiji je cilj senzibilizirati gledatelja.

Film slažemo u nekom od programa za izradu videa (npr. Windows Media Player, nije potreban neki zahtjevniji program) prema sljedećim koracima:

-
- 1. Pitanjima i potpitanjima podsjetimo učenike na poštovanje autorskih prava i korištenje fotografija i odabira te uporabu glazbe kao podloge za stvaranje budućeg izvornog digitalnog sadržaja.
-
- 2. Ponovimo kako pretražujemo besplatne fotografije za daljnje korištenje, kako pretražujemo fotografije i glazbu po licencijama te koji su *online* servisi za njihovo besplatno preuzimanje (npr. *pixabay.com*, *creativecommons.org*, *Free music archive*, *YouTube Free Music*).
-
- 3. Podijelimo učenike u četiri skupine i objasnimo im njihove zadatke.
 I. skupina odabire fotografije za film.
 II. skupina pomoći mikrofona unosi tekst priče u računalo.
 III. skupina odabire glazbenu podlogu za digitalni rad.
 IV. skupina objedinjuje fotografije, glazbu i snimljeni tekst u video.

—
 Na kraju gledamo film i zajednički komentiramo rad. Popravljamo eventualne propuste te dajemo prijedloge za poboljšanje.

Primjer:

—
 U našem slučaju učenici su se odlučili za priče u kojima su dječak i djevojčica trpjeli nasilje zbog socijalnih razlika iz kojih su proizašla dva filma: *Priča o Igoru* i *Priča o Anamariji*.

—
 Rad *Priča o Igoru* poslan je na natječaj u sklopu Dana medejske pismenosti, zatim je prikazan u Art kinu Croatia u sklopu projekta Brights the Global – Učenici globalni građani.

—
 Film je prikazan, uz još nekoliko uradaka, u sklopu međunarodne konferencije MEHR (Modernity, Education and Human Rights) na Filozofskom fakultetu u Rijeci na kojoj se predstavljao rad škola i drugih ustanova na temu dječjeg sudjelovanja u razvijanju građanskoga odgoja i obrazovanja.

—
 Rad smo također poslali i na Unicefov Konvenciju o pravima djeteta – Innocenti Film Festival 2019.

—
 Film *Priča o Igoru* možete pogledati [ovdje](#).

- > Pograd, Jasenka (bez dat.) Priručnik: Program prevencije vršnjačkog nasilja: Za sigurno i poticajno okruženje u školama. Ured UNICEF-a za Hrvatsku
 - > UNICEF Hrvatska (2015.) UNICEF: Stop nasilju među djecom - konferencija - Zagreb 2015. [Video]. YouTube.
 - > Valčić, Jelena (2017) e-laboratorij: Tricider - razmijenimo ideje
 - > Autorski rad učenika 6. b razreda OŠ Trsat, Rijeka, šk. god. 2018. /2019. [Josipa Andrušić] (2020.): Priča o Igoru [Video]. YouTube.

Bilješke

AKTIVNO SLUŠANJE

Rebeka Pavlović, OŠ Eugen Kumičić i OŠ Brajda, Rijeka

Trajanje

4 školska sata

Cilj

Razviti sposobnost aktivnog slušanja i asertivne komunikacije

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- prepoznaže znakove (ne)slušanja
- prepoznaže kako može razvijati sposobnost aktivnog slušanja
- definira medijaciju
- koristi JA-poruke u svakodnevnoj komunikaciji
- aktivno sluša sugovornike
- primjenjuje JA-poruke i aktivno slušanje u radu u skupini

Potreban materijal

Priručnik *Učenik građanin*, računalo s pristupom internetu

Opis aktivnosti

1. SAT

Učenike upućujemo na čitanje prvog odlomka iz poglavlja 23 priručnika *Učenik građanin*.

Nakon čitanja pitamo ih koliko često dolaze u sukob i s kime, razlog zbog kojeg dolazi do sukoba i kako ta situacija izgleda. Ukoliko su učenici sramežljivi, možemo podijeliti primjer nekog svojeg sukoba koji je relevantan za njihovu dob. Nakon nekoliko njihovih primjera započinjemo raspravu o tome koji su najčešći uzroci sukoba i mogu li se oni na neki način sprječiti.

Učenici pročitaju posljednja dva odlomka iz poglavlja 23 priručnika *Učenik građanin*.

Potom razgovaramo o aktivnom slušanju. Učenicima prikažemo fotografiju koja se nalazi na 50. stranici publikacije *Priručnik za roditelje i nastavnike - vršnjačka medijacija* na kojoj trebaju uočiti znakove (ne)slušanja, a zatim kratko raspravimo o tome. Kako bi učenici osvijestili svoju sposobnost slušanja, rješavaju upitnik Posjedujete li sposobnost slušanja? na stranici 53 navedenog priručnika. Raspravljamo o tome kako mogu poboljšati svoje vještine slušanja.

2. SAT

Kako bi se podsjetili što je medijacija, učenici navode svoje asocijacije vezane uz medijaciju na temelju onoga čega se sjećaju od prošlog sata. Ako je potrebno, dodatno pojasnimo što znači medijacija. Uputimo učenike u to tko su medijatori:ice i tko obavlja taj zadatak u našoj školi. Upoznamo ih i s pojmom vršnjačke medijacije, pa ako se pokaže interes, jedan sat možemo posvetiti isključivo tome. Dalje im objasnimo da je u svakodnevnom životu, a pogotovo u procesu medijacije, jako važno izražavati emocije na adekvatan i sugovorniku razumljiv način. Dodatno pojasnimo pojam asertivne komunikacije. Raspravljamo o tome kako se oni ponašaju u situacijama koje zahtijevaju takvu komunikaciju.

—

Prisjećamo se JA-poruka i asertivnog ponašanja igrajući igru u kojoj učenici razlikuju JA-poruke i TI-poruke. A zatim im zadamo da TI-poruke iz igre preoblikuju u JA-poruke. Damo im nekoliko primjera situacija koje bi im mogle biti frustrirajuće: roditelji ti zabrane druženje s prijateljima, smatraš da se učitelj:ica nepravedno ponio:la prema tebi, svađaš se s bratom ili sestrom oko nečega, ne slažeš se s prijateljem u vezi s nečim. Primjere doradimo i učinimo što detaljnijim, a onda učenike uputimo da JA-porukama odgovore na situaciju.

3. i 4. SAT

Učenicima zadamo da osmisle igrokaz u kojem će prikazati neki sukob, ali i kako se on može riješiti na asertivan način. Podijelimo ih u grupe i damo im prostora da sami osmisle scenarij, podijele uloge, uvježbaju izvedbu, ali i riješe sukobe unutar grupe.

Literatura i izvori

- > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
- > Isić, Uma (2010.) Vršnjačka medijacija (Priručnik za roditelje i nastavnike). Sarajevo: OSCE
- > Nataša Aspan (bez dat.) Wordwall: JA i TI poruke

Bilješke

I JA SAM PROTIV KORUPCIJE!

Ivana Smolčić Padjen; OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

2 školska sata

Cilj

promicati nultu stopu tolerancije prema korupciji i osvijestiti mogućnost borbe protiv korupcije

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- uočava štetnost korupcije na primjerima
- prepoznaće kako može djelovati protiv korupcije

Potreban materijal

računalo s pristupom internetu, blok sa samoljepljivim papirima, hamer-papir

Opis aktivnosti

U trajanju 3 – 5 minuta zajedno s učenicima pogledamo sadržaje na Facebook stranici *Želim drugačije*. Pročitamo im neke od naslova i zadamo im zadatak da zapišu koja su neprihvatljiva djelovanja zapamtili i uočili. Neka pročitaju svoje odgovore, međusobno se nadopunjajući.

—
Pogledamo videouradak na *poveznici*. Razgovaramo o neprihvatljivom ponašanju učiteljice. Pitanjima potaknemo učenike da navedu primjere korupcije iz vlastitoga iskustva. Neka istaknu posljedice korupcije.

—
Uputimo učenike da u bilježnici ili na papiru izrade umnu mapu ili tablicu s tri stupca u kojima će objasniti pojmove korupcija, antikorupcija i plagijat. U zajedničkom radu ispravimo moguće netočnosti.

—
Neka svaki učenik osmisli barem jedan način djelovanja kojim će pridonijeti antikorupciji. Svoje zamisli mogu napisati na samoljepljivi papir i zalijepiti na plakat na kojemu je napisan naslov *I ja sam protiv korupcije!* Pročitamo sve odgovore i komentiramo.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

> Facebook stranica *Želim drugačije*

> *Želim drugačije* (2015.) Facebook: STOP KORUPCIJI!!! *Želim drugačije* [Video].

Bilješke

LETAK O POTROŠAČKIM PRAVIMA

Mario Bajkuša, Forum za slobodu odgoja

Trajanje

2 školska sata

Cilj

izraditi letak o potrošačkim pravima

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- izabire ključne informacije o potrošačkim pravima
- istražuje vjerodostojne mrežne izvore i prikuplja relevantne informacije
- izdvaja najvažnije informacije i oblikuje ih u smislenu cjelinu

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, računala s pristupom internetu

Opis aktivnosti

Nakon što su učenici pročitali poglavje o potrošačkim pravima iz priručnika, predstavimo im zadatku: izradu letka o potrošačkim pravima za druge učenike u školi.

Neka učenici predlože koje bi informacije trebale biti u tom letku. To mogu biti informacije o tome tko je potrošač, kako se potrošačka prava odnose na djecu, kako se štite potrošačka prava, gdje se može dobiti više informacija o zaštiti prava, koje su udruge potrošača u našoj lokalnoj zajednici i sl.

Nakon što smo se dogovorili oko glavnih informacija koje će biti u letku, podijelimo učenike u parove ili skupine. Svaki par ili skupina preuzima istraživanje informacija o jednom od poglavlja letka. U svrhu istraživanja neka koriste vjerodostojne mrežne izvore. Zadatak svakog para ili skupine je da doprinese izradi letka s četiri do pet rečenica s glavnim informacijama o odlomku koji su preuzeli.

Koristeći se digitalnim alatom za suradnju (*Google Docs, Linoit, Padlet* i sl.) neka učenici postave svoje dijelove letka na zajedničku radnu površinu. Potom ih uputimo da pročitaju cijeli letak i daju argumentirano mišljenje o prikupljenim informacijama. Neka predlože proširenje ili izuzimanje određenog dijela teksta.

Nakon što je tekst letka usuglašen, zajedno izradite letak koristeći se digitalnim alatom za izradu publikacija te ga podjelite drugim učenicima u

školi. Umjesto letka može se izraditi i prezentacija koja će se moći podijeliti s drugima.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

UČIMO ZAJEDNO O POTROŠAČKIM PRAVIMA

Barbara Fatur Juretić, OŠ-SE Dolac, Rijeka i Orjana Marušić Štimac,
OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje

4 školska sata

Cilj

osvijestiti prava i odgovornosti potrošača

Odgojno- obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- objašnjava pojam prava potrošača i deklaracije proizvoda
- objašnjava važnost Zakona o zaštiti potrošača i rad udrug za zaštitu potrošača
- prepoznaže važnost timskog rada

Potreban materijal

olovke, kemijske olovke, papir, računalo s pristupom internetu, pisač

Opis aktivnosti

*Lekcija Učenik potrošač obrađena je zajedničkim aktivnostima učenika OŠ Nikola Tesla i OŠ/SE Dolac iz Rijeke. Aktivnosti su ostvarene kroz dva susreta (svaki susret održao se u jednoj školi) ukupnog trajanja četiri školska sata, uz prethodni detaljan dogovor provoditelja. Prvi susret bio je 15. ožujka, kada se obilježava Svjetski dan potrošača.

1. SAT

Sat počnemo predstavljanjem škola i upoznavanjem učenika. Potom razgovaramo s učenicima o tome što znači biti potrošač, što su deklaracije te ih upoznajemo sa Zakonom o zaštiti potrošača i udrugama za zaštitu potrošača.

—

Kako bismo saznali koliko o navedenoj temi znaju naši sugrađani, s učenicima sastavimo anketu kojom će ih učenici anketirati. Primjer anketnih pitanja:

1) Smatrate li da je prilikom kupovine dobro poznavati svoja prava (prava potrošača)?

Da / Ne / Ponekad

2) Provjeravate li prilikom kupovine rok valjanosti proizvoda?

Da / Ne / Ponekad

3) Čitate li prilikom kupovine deklaraciju, podatke o proizvodu?

Da / Ne / Ponekad

4) Jeste li ikada reklamirali proizvod, tražili popravak ili zamjenu neispravnog proizvoda?

Da / Ne / Više puta

Upoznamo učenike s pravilima anketiranja, s posebnim naglaskom na prihvatanje odbijanja da se sudjeluje u anketiranju. Formiramo tročlane

timove anketara (u jednom timu su učenici obju škola, uloge u timu rotiraju se svakim novim prilaskom građanima: anketar, zapisničar, opažač) i izlazimo na javnu površinu gdje ćemo provesti anketu. Svaka skupina dobiva 15 anketnih obrazaca. Detaljno definiramo područje anketiranja, trajanje i mjesto ponovnog okupljanja.

2. SAT

Učenici u timovima anketiraju građane, obilazimo ih i nadgledamo rad timova. Prema potrebi pomažemo savjetom ili podrškom (posebno u slučajevima uzastopnog odbijanja sudjelovanja građana). U dogovorenou vrijeme se okupljamo, potaknemo učenike da podijele svoje dojmove i prikupljamo anketne lističe. Rastajemo se uz dogovor o točnom terminu idućeg susreta.

3. SAT

Razgovaramo o iskustvu anketiranja. Potičemo učenike da podijele probleme s kojima su se susreli te raspravljamo o tome koliko je tim bio važan u ovoj aktivnosti. Ponovno posebnu pozornost obraćamo načinu prihvaćanja odbijanja od strane građana.

4. SAT

S učenicima obrađujemo prikupljene rezultate. Dobivene rezultate unosimo u računalo i izrađujemo brojčane i grafičke prikaze rezultata anketiranja. Na osnovi prikupljenih i obrađenih podataka zajednički donosimo zaključke provedenog istraživanja. Dogovaramo se gdje ćemo objaviti dobivene rezultate (mrežne stranice naših škola, školski list). Na kraju učenici usmeno iznose svoje dojmove o suradnji i ispunjavaju evaluacijski listić. Primjer evaluacijskog listića:

Ocenjom od 1 do 3 ocijeni zanimljivost aktivnosti (zaokruži svoj odgovor).

- 1 / uopće nije zanimljivo
- 2 / srednje zanimljivo
- 3 / jako zanimljivo

Ocenjom od 1 do 3 procijeni svoju želju da ponovimo obradu novih tema u suradnji s učenicima drugih škola.

- 1 / ne želim
- 2 / svejedno mi je
- 3 / želim

Literatura i izvori

- > Amnesty International – Sezione Italiana (2011.) Percorsi didattici contro la discriminazione: Attività introduttive e giochi di ruolo. Roma: Ufficio Educazione e Formazione
- > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
- > Zenzerović Šloser, Iva (ur.) (2014.) Znam, razmišljam, sudjelujem Priručnik za nastavnike: Pomoći u provedni građanskog odgoja i obrazovanja. Centar za mirovne studije/Mreža mladih Hrvatske.

ŠKOLSKI SUVENIR

Mario Bajkuša, Forum za slobodu odgoja

Trajanje

2 školska sata

Cilj

izraditi glavne točke poslovnog plana

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- navodi i opisuje glavne točke poslovnog plana
- sudjeluje u zajedničkim aktivnostima
- procjenjuje izvedivost i povezanost predloženih rješenja

Potreban materijal

papiri velikog formata, računala s pristupom internetu

Opis aktivnosti

Upoznajmo učenike sa sljedećom pričom. Škola je odlučila izrađivati školski suvenir koji će biti poklon onima koji dolaze u posjet školi. Suvenir će biti u obliku vase s logom/grbom škole. Također, dio suvenira bit će moguće kupiti.

—

Naš zadatak je razraditi:

- proces izrade suvenira:** potrebni materijali, vještine i znanja, potrebni strojevi i sl., organizacija procesa itd.
- financijski plan:** koliko je financijskih sredstava potrebno uložiti, koliko je suvenira potrebno prodati da bi se pokrili troškovi, koji su nam izvori finansiranja i sl.
- plan promocije i prodaje:** tko su mogući kupci ovog suvenira, kako ćemo im promovirati naš suvenir, koje ćemo alate koristiti i sl.

—

Podijelimo učenike u tri skupine od kojih svaka preuzima jedan zadatak. Prilikom provedbe zadatka učenici mogu koristiti sve dostupne izvore.

—

Nakon što su učenici završili sa svojim zadacima, pozovimo ih da predstave svoje prijedloge drugima.

—

Tek nakon što su sve skupine predstavile svoje zaključke i prijedloge, otvaramo zajedničku raspravu u kojoj učenici provjeravaju i raspravljaju o povezanosti svakog od prijedloga te procjenjuju jesu li odabrani odgovarajući i zadovoljavajući postupci i aktivnosti. Prilagodimo cjelokupni prijedlog ako je potrebno na temelju zajedničke rasprave.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

MI I ZEMLJA

Daniela Pecolaj, Forum za slobodu odgoja

Trajanje 2 školska sata

Cilj osvijestiti utjecaj čovjeka na okoliš

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- objašnjava kako naša prehrana i životne navike utječu na okoliš
- predlaže kako se može smanjiti vlastiti ekološki otisak

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, hamer-papir, stari karton, stari papir, računala s pristupom internetu

Opis aktivnosti

1. SAT

Pročitamo lekciju 27 u priručniku *Učenik građanin*. Razjašnjavamo pojmove koji su možda nepoznati, razgovaramo o pročitanom i o tome kako je i čovjek dio prirode te kako biljni, životinjski i ljudski svijet utječe jedni na druge.

—
Upoznamo učenike s pojmom ekološki otisak. Kako bi učenici osvijestili svoj ekološki otisak postavimo im pitanja poput: Kako putuješ do/od škole i na izvanškolske aktivnosti? Gasiš li svjetlo kada nisi u prostoriji? Isključuješ li električne naprave kad ih ne koristiš? Zatvaraš li vodu dok pereš zube? Koliko dugo se tuširaš i tuširaš li se jako vrućom vodom? Koliko mesa jedeš tjedno? Dolazi li hrana koju jedeš iz vlastitog uzgoja, lokalnog područja ili je uvezena iz neke druge zemlje?

—
Uz svaki odgovor koji ukazuje na ostavljanje većeg ekološkog otiska zajedno raspravimo kako bi se to moglo smanjiti. Tako učenicima možemo predstaviti i projekt Two minute shower songs koji će im olakšati kontrolirati vrijeme koje provode pod tušem ili Meatless Monday koji ih može motivirati da jedan dan u tjednu ne jedu meso. Predložimo učenicima da do sljedećeg sata osmisle ili nađu (pazeći pri tome na autorska prava) recepte koji ne sadrže meso.

—
Izrađujemo plakat sa savjetima za smanjivanje osobnog ekološkog otiska. Ovo se može napraviti na hamer-papiru, ali možemo koristiti i stari karton, stari papir ili napisati prijedloge na računalu pa ih objaviti na mrežnoj stranici i društvenim mrežama škole.

2. SAT

Kako bismo se podsjetili zašto na ovom satu izrađujemo knjižicu recepata koji ne sadrže meso, raspravljamo o tome što misle zašto je važno smanjiti unos mesa, ali i kupovati lokalno i sezonsko. Informiramo učenike o tome koliko je prostora i vode potrebno za uzgoj životinja, koje su prednosti kupovine od lokalnih proizvođača i smanjenja unosa mesa. Ovdje možemo upozoriti i na problem bacanja hrane na globalnoj razini, ali i kako i naše kućanstvo tome doprinosi. Predložimo učenicima da ubuduće donesu u školu hranu koju neće upotrijebiti, a neotvorena je, ispravna i može stajati izvan frižidera, pa ju stavimo u kutiju / na policu odakle je drugi učenici mogu uzeti.

Nakon uvoda izrađujemo online knjižicu recepata. Za ovo možemo koristiti programe za obradu teksta, programe za uređivanje slika. Sve prijedloge složimo u PDF dokument pa ga objavimo na mrežnim stranicama škole.

Literatura i izvori

- > Golob, Lana (ur.) (2017). Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Mondaycampaigns.org (bez dat.): About Meatless Monday
 - > Stranica 2-minute shower songs

Bilješke

RECIKLIRAŠ ME?

Maja Šarić, Forum za slobodu odgoja

Trajanje

3 školska sata

Cilj

upoznati učenike:ice s pravilnim odvajanjem otpada i potaknuti na djelovanje u školskoj zajednici

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- svojim riječima objašnjava važnost recikliranja, odvajanja i smanjenja potrošnje
- predlaže moguće akcije za čišćenje otpada u školskoj ili lokalnoj zajednici
- uz pomoć učitelja:ice organizira lokalnu akciju

Potreban materijal

ispisana igra, škare, papiri za postere, markeri, samoljepljivi papirići, ukrasni materijali, odgovarajuće vreće za smeće

Opis aktivnosti

1. SAT

Objasnimo učenicima što je recikliranje i raspravljamo o tome zašto je važno. Raspravu vodimo tako da zaključimo da recikliranjem možemo osigurati da planet Zemlja u budućnosti bude u boljem stanju nego danas. Usto važno je da zaključimo da je ono dobro za nas i za okoliš jer smanjuje upotrebu novih sirovina za proizvodnju novih proizvoda, ali uz to naglasimo i važnost ponovne upotrebe proizvoda i materijala te smanjenja uporabe određenih izvora energije. Objasnimo kako sve navedeno smanjuje energiju koju koristimo, poboljšava kvalitetu zraka i vode i pomaže u borbi protiv klimatskih promjena. Navedemo neke od najčešćih materijala koji se danas recikliraju poput plastike, stakla, metala, električkih uređaja, tekstila, novina i časopisa, kartona. Uputimo učenike:ice u trikove kako i što reciklirati, smanjivati i ponovno koristiti. Potaknemo razgovor o korištenju rabljene odjeće, smanjenju uporabe plastičnih vrećica u trgovinama i sl. Ostatak sata igramo igru recikliranja. Pripremimo nekoliko sličica kanti kako bi odgovarale količini kanti koje koristimo u našem školskom dvorištu. Za jednostavnu verziju možemo koristiti samo dvije kante: za kućni otpad i materijale koji se recikliraju. Pripremimo i žetone sa slikama različitih vrsta otpada. Stavimo sve žetone licem prema dolje na stol. Svaki igrač podiže jedan žeton i odlučuje u koju ga kantu smjestiti. Točni odgovori dobivaju jedan bod, a osoba koja ima najviše bodova na kraju igre pobjeđuje.

2. SAT

U razredu napravimo plakate kako bismo regrutirali sudionike:ice iz drugih razreda da zajedno očistimo neku površinu (npr. čišćenje plaže, obližnjih parkova i sl.). Iskoristimo školski sat za pripremu male kampanje za lokalnu akciju i privlačenje drugih učenika:ica da se pridruže.

3. SAT

Nakon što smo prikupili sudionike:ice, odlazimo do površine koju smo odlučili očistiti i provodimo plan. Prikupimo materijale koji se mogu reciklirati i pobrinemo se da budu pravilno raspoređeni u kante za recikliranje.

Literatura i izvori

- > [Adventure-in-a-box.com \(bez dat.\) Recycling Sorting Game](#)
 - > [Golob, Lana \(ur.\) \(2017.\) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.](#)
 - > [Lober, Douglas \(2021.\) reusethisbag.com: Kids Super Guide to Recycling](#)
 - > [Recycle, Rally \(2021.\) PepsiCo Recycling: Four Lesson Module: School Waste Eco-Audit](#)
 - > [Resources.pepsicorecycling.com \(bez dat.\) Recycling Resources for Classrooms and Families](#)
 - > [Tornio, Stacy \(2018.\) We are teachers: 29 Ideas, Big and Small, to Bring Recycling Into the Classroom](#)
 - > [United States Environmental Protection Agency \(bez dat.\) Pack A Waste-Free Lunch](#)

Bilješke

POMOĆ PSIMA U AZILU

Barbara Fatur Juretić, OŠ - SE Dolac, Rijeka

Trajanje najmanje 5 školskih sati

Cilj podizanje svijesti o pravima i potrebama kućnih ljubimaca i razvijanje empatije prema životinjama

Odgojno-obrazovni ishodi
Učenik:ica:

- organizira humanitarnu akciju
- razvija promotivni materijal
- izražava suosjećanje prema životinjama
- prepoznaže važnost udomljavanja
- objašnjava odgovornost za kućne ljubimce i njihovo pravo na primjerenu skrb

Potreban materijal pristup računalima s internetom, papir za izradu plakata, flomasteri ili računalo i pisač (ako plakate odlučimo izraditi digitalno)

Opis aktivnosti Dogovorimo posjet lokalne udruge koja se brine za napuštene životinje u azilu koji ćemo kasnije posjetiti. Udruga provodi uvodnu radionicu s učenicima na temu volontiranja. Učenici uče što znači volontiranje, koje su vrline volontera, gdje i kako se može volontirati te što je azil i što volonteri rade u azilu. Usto doznaju i zašto bismo trebali udomiti kućne ljubimce, a ne ih kupovati.

Nakon uvodnog predavanja učenici osmišljavaju akciju prikupljanja hrane i ostalih potrepština koje će se odnijeti u azil. Određuju opći cilj akcije kao i manje ciljeve, npr. kakve potrepštine žele prikupiti i koliko. Određuju kada, gdje i kako će se održati akcija. Osmišljavaju i kako će reklamirati akciju. Ideje mogu uključivati objave na internetskoj stranici i društvenim mrežama škole, plakate koji će se lijepiti po školi, prezentacije o azilu koje će pripremiti za ostale razrede. Ovisno o željama učenika možemo ih podijeliti u grupe i svakoj zadati da se posveti jednom načinu oglašavanja.

Akciju provodimo prema dogovoru s učenicima.

Kada su prikupili potrepštine, učenici, u svoje slobodno vrijeme, primjerice u subotu i uz pomoć (prijevoz) roditelja, odlaze u azil. Odnose sve prikupljeno u školi te provode vrijeme igrajući se sa psićima i razgledavajući azil.

Ponovno pozovemo goste iz udruge i/ili veterinare:ke koji s učenicima razgovaraju o brizi za kućne ljubimce te njihovu zdravlju i potrebama.

Ako želimo nastaviti pomagati azilu, možemo surađivati s različitim izvannastavnim grupama u školi (likovna grupa, keramičarska grupa...) koji bi prodajom svojih radova na školskom sajmu mogli prikupiti sredstva za pomoći azilu. Ako naša škola nema sajam, predložimo učenicima da zajedno osmislimo humanitarni sajam na kojem možemo prikupiti sredstva za azil, ali i druge svrhe. U tom slučaju sajmu se mogu pridružiti i dramska grupa ili zbor koji svojim izvedbama mogu dodatno pomoći cilju.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

OVAKO SE BRINEMO O ŽIVOTINJAMA

Rebeka Pavlović, OŠ Eugen Kumičić i OŠ Brajda, Rijeka

Trajanje

2 školska sata

Cilj

upoznati učenike s pravima životinja i razviti svijest o etičkoj kupnji

Odgojno-obrazovni ishodi

Učenik:ica:

- prepoznae primjere prava životinja te se izražava koristeći digitalne alate i djeluje proaktivno
- prepoznae brigu za kućne ljubimce kao obavezu i navodi te obaveze
- navodi prava životinja
- prepoznae važnost zaštite prava životinja
- raspravlja o etičkoj kupovini
- navodi načine pravilnog ophođenja prema životnjama

Potreban materijal

priručnik *Učenik građanin*, računalo s pristupom internetu, film *Dumbo* (2019.)

1. sat

Prigodno je započeti temu o pravima životinja ususret 4. listopada kada se obilježava Svjetski dan zaštite životinja. Nakon što učenici pročitaju lekciju 29 u priručniku *Učenik građanin*, započinjemo razgovor o kućnim ljubimcima i postavljamo im pitanja poput: Imate li kućne ljubimce, koje, koliko? Tko se najčešće brine o njima? Zašto ste nabavili kućnog ljubimca? Zatim se dotičemo teme obaveza vezanih uz kućne ljubimce, zahtjevnosti brige oko različitih kućnih ljubimaca (npr. psi, mačke, ribice), ali i dobrobiti držanja kućnih ljubimaca za fizičko i psihičko zdravlje vlasnika.

—

Upoznajemo učenike sa zakonima u Hrvatskoj koji reguliraju ponašanje prema životnjama na razini države, odnosno nekih županija. Više o zakonima u Hrvatskoj možemo saznati na mrežnoj stranici [Prijatelji životinja](#).

—

Kako bismo im dočarali važnost zaštite prava životinja, započinjemo razgovor o položaju životinja početkom 20. stoljeća kada su se životinje koristile u cirkuskim nastupima i njihovu položaju danas (životinje kao kućni ljubimci / članovi obitelji). Gledamo prvih 30 minuta filma *Dumbo*.

2. sat

Nakon gledanja dijela filma iznosimo dojmove. Učenike potičemo da razmisle na koji način su životinje još bile zlostavljane, odnosno kako su

još ugrožena njihova prava. Rasprava će nas dovesti do tekstilne industrije. Raspravljamo o tome što misle o korištenju životinja u toj industriji. Učenicima pokažemo tražilicu dućana koji ne prodaju pravo krvno. Kratko komentiramo rezultate: Jesu li vas iznenadili? Jeste li očekivali vidjeti neke druge dućane? Kupujete li u nekima od ovih dućana? Raspravljamo o kozmetičkoj industriji, govorimo na koji se način neke tvrtke ophode prema životnjama i zašto bismo trebali kupovati od proizvođača koji ne testiraju na životnjama. Objasnimo što su to humani standardi kozmetike i upoznamo učenike s bijelom listom - popisom tvrtki koje ne testiraju svoje proizvode na životnjama. Rezultate komentiramo prema istim/sličnim pitanjima kao i za tražilicu dućana.

Naposljetu učenici navode primjere ophođenja uvažavajući prava životinja u svakodnevnom životu (npr. pravilna ishrana životinja, adekvatno zbrinjavanje izmeta) i predlažu na koje bi se još načine prava životinja (u praksi) mogla poboljšati (npr. uvođenje službenika koji će obavljati nadzor). Literatura i izvori:

Literatura i izvori

- > Burton, Tim (redatelj) (2019.) Dumbo [Film] Walt Disney Pictures, Tim Burton Productions, Infinite Detective
 - > Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.
 - > Prijatelji-zivotinja.hr (bez dat.): Bijela lista
 - > Prijatelji-zivotinja.hr (bez dat.): Lista trgovina bez krvna
 - > Prijatelji-zivotinja.hr (2015.): Postupanje prema životinjama u Hrvatskoj

Bilješke

PORUKE GOO-a

Iva Baraba; OŠ Podmurvice, Rijeka

Trajanje 2 školska sata

Cilj kreirati i lansirati poruke koje promiču vrijednosti naučene na nastavi
Gradanskog odgoja i obrazovanja

**Odgojno-
obrazovni
ishodi**
Učenik:ica:

- prepoznaće temeljna načela GOO-a
- opisuje svoje iskustvo pohađanja nastave GOO-a
- prepoznaće važnost sudjelovanja i aktivizma
- stvara poruke koje promiču vrijednosti usvojene na nastavi GOO-a

**Potreban
materijal** priručnik *Učenik građanin*, papiri, bojice, flomasteri, ukrasi i/ili računala s pristupom internetu

**Opis
aktivnosti** Pripremimo prezentaciju koja će služiti kao podsjetnik na sve teme i aktivnosti koje smo ove godine odradili. Raspravljamo o važnim temama Građanskog odgoja i obrazovanja te potaknemo učenike da podijele vrijednosti koje su usvojili i što im je bilo najzanimljivije. Također, učenici promišljaju o važnosti slanja poruka putem različitih medija te važnosti njihova uključivanja u aktivno sudjelovanje unutar lokalne zajednice.

—

Učenici osmisle nekoliko važnih osobnih poruka koje žele prenijeti onima koji nisu dio našeg razreda. Svatko samostalno određuje koju važnu poruku želi poslati drugima. Važno je da osmisle poruke koje će reflektirati vrijednosti koje su naučili tijekom nastave Građanskog odgoja i obrazovanja. Svaki učenik predstavlja svoju poruku, one koje su slične pokušamo uopćiti. Poruke potom pišemo na papire koje i ukrasimo pa ih objesimo u hodniku škole. Druga je opcija da poruke prenesemo na računalo i uredimo ih u programu za uređivanje fotografija. Te fotografije objavimo na stranicu i društvenim mrežama škole. Ovo je prilika da učenike upoznamo s online aktivizmom.

**Literatura
i izvori** > Golob, Lana (ur.) (2017.) *Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole*. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

MOGU PROMIJENITI SVIJET

Ivana Smolčić Padjen; OŠ Nikola Tesla, Rijeka

Trajanje 2 školska sata

Cilj promicati kvalitetu života u lokalnoj zajednici

**Odgojno-
obrazovni
ishodi**

Učenik:ica:

- navodi primjere poduzimanja akcija za zaštitu prava
- prepoznaže probleme u lokalnoj zajednici
- predlaže akcije za rješavanje uočenih problema u zajednici

**Potreban
materijal**

računalo s pristupom internetu, papir ili bilježnica

**Opis
aktivnosti**

Najavimo učenicima gledanje igranog filma *Maturalac* učenika OŠ Sveti Petar iz Orešovca. Razgovaramo o tome što su učenice u filmu poduzele da bi zaštitiile prava učenika i koja su prava zaštitiile. Potaknemo učenike da navedu slične primjere iz osobnog iskustva ili iskustva drugih.

—

Učenike podijelimo u skupine. Uputimo ih da razmisle o najvažnijim građanskim vrijednostima koje su usvojili tijekom izvannastavne aktivnosti te da predlože akcije za rješavanje problema prema smjernicama za rad:

- problem koji sam izabrao:la
- kako ćemo riješiti problem (opis aktivnosti)
- tko mi može pomoći.

—

Predstavnik svake skupine pročita napisano. Svi učenici glasaju i odaberu najbolji prijedlog.

**Literatura
i izvori**

> Golob, Lana (ur.) (2017.) *Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole*. Rijeka: Grad Rijeka.

> Stojankalesicki (2019.) erasmusrepositorywordpress.com: Film 11 - The senior trip - *Maturalac*

Bilješke

BRINEMO SE O OKOLIŠU

Iva Baraba; OŠ Podmurvice, Rijeka

Trajanje najmanje 4 školska sata

Cilj organizirati akciju čišćenja onečišćenog područja

**Odgojno-
obrazovni
ishodi**

Učenik:ica:

- uočava ekološke probleme lokalne zajednice
- izrađuje akcijski plan rješavanja odabranog problema
- surađuje u grupi i preuzima odgovornost
- izrađuje promotivni materijal
- planira događaj

**Potreban
materijal** računala s pristupom internetu

**Opis
aktivnosti**

Zajedno s učenicima odaberemo područje u našem gradu ili njegovoj blizini koje je često onečišćeno. Učenike podijelimo u grupe. Svaku grupu zadužimo za jedan dio zadatka izrade akcijskog plana. Kako bi se što više učenika pridružilo akciji, jedna grupa može osmisliti PowerPoint prezentaciju o području na kojemu će se održati akcija i zašto bi se i drugi trebali pridružiti. Učenici sami odabiru kojim razredima će prikazati prezentaciju. Dopustimo učenicima da samostalno vode sat. Ista ili druga grupa može izraditi letke koje će podijeliti drugima kako bi se pridružili akciji.

Osim grupe za promociju jedna od grupa može biti angažirana za vođenje prijava te na sam dan akcije moraju provjeriti tko je od prijavljenih došao. Druga grupa može se brinuti o tome što nam je sve potrebno za provedbu same akcije, treća može osmisliti kako ćemo doći do našeg odredišta, dok četvrta može fotografirati samu akciju i izvijestiti o njoj kada završi. Učenicima dajemo što više slobode (ali i odgovornosti) te pomažemo samo u koordinaciji i kada je to nužno (npr. ako je potrebno organizirati prijevoz do odredišta).

Primjer:

Učenici u mojem razredu odlučili su svoju akciju posvetiti ekološkoj temi jer su uočili važnost provođenja vremena u prirodi. U njihovoj blizini nalazi se Veli vrh – odmorište koje je često onečišćeno. Učenici su odlučili

prezentirati svoju ideju učenicima 4. razreda. Samostalno su vodili sat te su se trudili zainteresirati učenike nižih razreda. Misao vodilja im je bila informirati mlađe učenike o aktivnom sudjelovanju u rješavanju problema unutar zajednice te prezentiranje rada izvannastavne aktivnosti Građanski odgoj i obrazovanje.

Nakon održanog teorijskog dijela, učenici su se s učiteljima dogovorili oko terenskog rada te otišli na Veli vrh u organiziranu akciju čišćenja lokaliteta.

Literatura i izvori

> Golob, Lana (ur.) (2017.) Učenik građanin: priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje za 5. i 6. razred osnovne škole. Rijeka: Grad Rijeka.

Bilješke

IMPRESSUM

Izdavač	Forum za slobodu odgoja, Zagreb
Za izdavača	Mario Bajkuša
Urednici	Daniela Pecolaj, Mario Bajkuša i Maja Šarić
Autorice aktivnosti	Josipa Andrušić, Mario Bajkuša, Iva Baraba, Irena Budiša, Nina Cuculić, Barbara Fatur Juretić, Koraljka Mahulja-Pejčić, Orjana Marušić Štimac, Tihana Pavlek, Daniela Pecolaj, Irena Ritterman, Ivana Smolčić-Padjen, Maja Šarić, Janja Vucković
Lektorica	Ranka Đurđević
Dizajn	Studio Mikser
Tisk	Kasanić d.o.o., Zagreb
Prijedlog citiranja	Pecolaj, D., M. Bajkuša i M. Šarić (ur.) (2021.) Učenik građanin: zbirka prijedloga nastavnih priprema uz priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.

Tekst je dovršen u travnju 2021. godine.

Izdavanje ove publikacije sufinancirano je sredstvima Foundation Open Society Institute.

Projekt

Učimo ih za njihovu budućnost:
podrška i osnaživanje učitelja:ica
i ravnatelja:ica u izgradnji održive
i demokratske škole

Partneri

Krapinsko-zagorska
županija

Grad Rijeka

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Donatori

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Švicarsko - hrvatski
program suradnje

**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

Program sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske iz Švicarsko-hrvatskog programa suradnje. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Foruma za slobodu odgoja i ne odražavaju nužno stajališta Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

 FORUM ZA
SLOBODU
ODGOJA

Krapinsko-zagorska
županija

Grad Rijeka

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

Verein MUNTERwegs

Ein generationenübergreifendes
Mentoringprogramm

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Švicarsko - hrvatski
program suradnje

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS